

ARCHIV ČESKÝ

Č I L I

STARÉ PÍSEMNÉ PAMÁTKY

ČESKÉ I MORAWSKÉ.

Z ARCHIVŮ DOMÁCÍCH I CIZÍCH

SEBRAL A WYDAL

FRANTIŠEK PALACKÝ,

HISTORIOGRAF PP. STAVŮ KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO, WÝBOR A JEDNATEL SPOLEČNOSTI ČESKÉHO MUSEUM,
ŘÁDNÝ AUD A SEKRETÁŘ KRÁL. ČESKÉ SPOLEČNOSTI NAUK, AUD KRÁL. BAWORSKÉ AKADEMIE NAUK WE
MNICHOWĚ, UHERSKÉ UČENÉ SPOLEČNOSTI W PEŠTI, SLEZSKÉ SPOLEČNOSTI PRO WLASTENSKAU OSWĚTU
WE WRATISLAWI, LUŽICKÉ SPOLEČNOSTI NAUK WE ZHOŘELCI, JEDNOTY PRO DĚJINY ZEMĚ
BRANDENBURSKÉ W BERLÍNĚ

D Í L D R U H Y.

W PRAZE, 1842.

W KOMMISSÍ U KRONBERGRA I ŘIWNÁČE.

D. IV.

ŘÁD PRÁVA ZEMSKÉHO, LATINĚ I ČESKY.

Řád práva zemského w Čechách, kterýž tuto čtenárstvu latině i česky podáváme, objevuje nám úplně a živě celý způsob, kterak we XIV století w Čechách pře obecné i hrdelní u nejvyššího saudu zemského wedeny býwaly (Processordnung). Jest i on, jako podaná od nás we prvním dílu Archivu tohoto, Kniha starého pána z Rosenberka, spis muže jen saukromého, aniž kdy zákonnau platnost do sebe měl: a však, líčíc nám nejen obyčejé saudní, alebrž i mnohé zásady právní, kterých tehdáž u saudu zemského šetrěwáno, náleží jistě k nejdůležitějším památkám práwnictwí středověkého, jak we Slowanstwu, tak i w Ewropě wšbec.

Sepsán byl nejprw latině, mezi r. 1348 a 1355, a tudíž té doby, když právě Karel IV w Čechách své zákony (Majestas Carolina) do země uvesti usilowal. Ze před r. 1348 spis ten nepowstal, dokazuje zmínka w něm (č. 53 a 68) činěná o zrušených již, ač nedáwno teprw, saudech božjch, železu a wcdě; o kterýchž wědomo jest, že až po r. 1348 moc swau w Čechách prowozowali. Překlad český do pozdějších let sahá, i teprw po Karla IV smrti zhotowen jest, an se w něm (č. 23) císař tento již co nebožtík připomíná.

O rukopisech, we kterých se nám Řád práwa zemského zachowal, obšírnau zpráwu dává p. W. Hanka we swém »Přehledu pramenůw práwních w Čechách,« tištěném mezi pojednáními král. České společnosti nauk r. 1841 a 1842 (V, 2, str. 151—174.) Jsauť pak následující.

I. Pro text latinský:

1) **A** — w rukopisu od r. 1360, u desk dworských králowstwí Českého, — ze kteréhož we prvním dílu Archivu tohoto »Kniha starého pána z Rosenberka« vydána jest, a jehožto popsání tamže na str. 448 se nachází; přepis, ačkoli téměř sawvěký, předce již na mnohých místech chybný, wynecháváje tytéž jednotliwá slowa w textu potřebná, klada obyčejně quia na místě quod, i jiných prohřeškůw se dopauštěje, kteří dole pod textem udáni budau.

2) **B3** — w rukopisu král. veřejné biblioteky Pražské (XVII. E. 4) od r. asi 1418, na listu 19—42.

3) **B4** — w rkp. též biblioteky (I. G. 18) na listu 1—26, z též doby, jako předešlý.

4) **B6** — w rkp. téže biblioteky (XVII. E. 17) od r. 1415, na listu N—O⁴. Text jeho mezi nejzprávnější náleží, ačkoli příliš běžně psán jest.

5) **P** — w rukopisu pergamenovém magistratu Pražského, z první polovice XV století, na listu 57—73.

6) **P2** — w rukopisu papírovém téhož magistratu, z druhé polovice XV století, na l. 278—297.

II. Pro text český:

1) **B** — w rkp. veřejné biblioteky Pražské (XVII, F. 49.)

2) **B2** — w rkp. téže biblioteky (XVII, C. 22).

3) **C** — w rkp. knížete Kollaredo w Praze.

4) **F** — w rkp. knížete Fürstenberka w Praze.

5) **H** — w rkp. Hořowském hrabat z Wrbna.

6) **M** — w rkp. Českého Museum N° 684.

7) **M3** — w nápodobném, tamže N° 685.

8) **N** — u rytíře z Neuberka w Praze, rkp. jeho první.

9) **N2** — tamtéž, rukopis druhý od r. 1473.

10) **P** — w rkp. Pražském, témže co nahoře, na listu 43—57.

11) **P2** — w nápodobném, jako nahoře, na l. 254—271.

12) **T** — w rkp. archivu Třebonského (B, 2).

13) **T2** — w nápodobném rkp. (B, 6.)

14) **T3** — nápodobně w rkp. od r. 1486 (B, 3).

Rukopisové textu českého všickni pocházejí z XV století, a mnozí z nich již při Knize starého pána z Rosenberka popsáni jsau. Nejzprávnější mezi nimi jení se býti **P**, t. j. Pražský rukopis pergamenový.

Srownávající rukopisy všechny mezi sebou, zpozorowali sme brzy trojí rozdílné spisu tohoto textování čili recensí, a sice dvojí latinské a jedno české.

A) První recensí latinská jení se w popsáných nahoře rukopisech A, B3, B4 a B6. Dělí se od druhé nejprw a nejvíce jiným pořádkem paragrafůw swých, potom pak dvojením textu čísel 41—51, kterážto nejprwé hned s počátku, a podruhé (s malau we slovích proměnu) opět u prostřed spisu stojí. Počíná zajisté recensí tato slowy: »Si quis in praesentia regis aut in iudicio plenus« etc. (č. 41) a jde pořádkem až do slow: »debet expugnari per terrigenas«, (č. 51), načez hned (č. 95) »Casus. Petrus spoliavit Johannem in via pacis« etc. následuje až po č. 100: »prout eis videbitur expedire«; pak stojí (č. 84—93 a 92) od slow »Si quis pater aliquem in iudicio« až do »in talibus facere consueverunt.« Potom teprw přichází text čísel 1—40 »Si quis pro capite fratris« až po »sicut vidua praescripta«; po nichžto nawracuje se opět č. 41—51 již s počátku postavené, a potom č. 52—72, pak 94, a posléze teprw č. 73—83, kdežto slowy »suos testes producere non tenetur«, celý spis se končí.

B) Druhá recensí latinská jest ta, kteráž tuto w tisku podáváme, a jení se jen w rkp. **P**. Vyznačuje se zvláště lepším pořádkem paragrafůw, ale w textu snáší se s recensí první, leda že týž porušena se býti spatřuje.

C) Třetí recensí jest překlad český spisu tohoto, jenž originál swůj nikoli doslovně ne-
tlumočí, ale tu zkracuje, tu rozšiřuje, tu i dokonce na opak mění, ačkoli pořádku vůbec téhož se

drží, který ve druhé recensí panuje; výminku činí jen číslo 92 a 93, kteréž jiným pořádkem a naskrze w opačný smysl položeno jest, — na důkaz, že jisté poměry právní již i ve XIV století se dosti valně měnily. W ohledu tomto srovnání obau textůw, zde ponejprw wedle sebe stojících, pro skaumatele starých práw našich i zajímavé i poučné bude.

Wydán jest tento řád práwa zemského ponejprw p. Ondř. Kucharským we Waršawě r. 1838, w jeho zbírce »Antiquissima monumenta juris Slovenici«, a sice latině na str. 426—474, česky na str. 388—425. Kdo si na tom záležitosti dá, aby s jeho vydáním naše srovnal: pozná hned, že zvláště text latinský mnohých oprav z rukopisůw potřeboval i obdržel. Naproti tomu srovnáním rukopisůw českého textu nezískawše nic, než známost několika chyb opisowatelských, uznali sme za dobré, položiti text nejlepší (P) za základ, a jen tam, kde i tento patrně chybným se býti ukazuje, oprawiti jej pomocí pramenůw ostatních.

ORDO JUDICII TERRAE.

1.

Si quis pro capite fratris ¹⁾, vel alterius amici, citare voluerit ad terrae iudicium, hunc processum habere debet: primo, quando ipse frater vel amicus ²⁾ ejus occisus est, tunc idem actor ad praesentiam ³⁾ beneficiariorum, vicecamerarii ⁴⁾ et vicejudicis, sicut citius posset vel potest, accedat ⁵⁾, et semper infra duas septimanas eandem interfectionem et ipsum caput eis notificet, dicens: »domini, audite, quia talis amicus meus occisus est in via pacis; vobis notifico illius caput occisi, et peto, ut dētis mihi bedallum ⁶⁾ terrae, qui hoc caput conspiciat.« Quo bedallo recepto, ostendat ei illum occisum, et vulnera ejus, vestemque ejus cruentatam; et eandem vestem totam, in qua ipse occisus est, idem bedallus pro se recipere debet et habere, et eandem cru-

ŘÁD PRÁWA ZEMSKÉHO.

1.

Kdyžby kto chtěl z hlavy bratra svého neb jiného přítele koho pohnati k zemskému sídu, tento řád jmá zachowati: najprwé, když jest ten jeho přítel zabit, jmá ten den pomnieti, a přijda před úředníky Pražské, tocižto před nejvyššieho komorníka a před jiné úředníky, kterýchž mōž dojiti, we dwú nedělí ot zabitie toho přítele, i jmá jim opowědieti a purkrabi Pražskému, a řka takto: »Páni, račte slyšeti, opowiedám Waší Milosti, že tento přítel mój (pojmenuje jej, a odkud jest byl) jest zabit na pokojné cestě ot toho (pojmenuje toho, kterýž jej zabil a odkudž jest); opowiedám wám hlavu jeho, a proši, dajte mi komorníka, aťby tu hlavu opatřil.« Tu pojma komorníka, jmá jemu ukázati toho zabitého, a rány jeho a rúcho zekrwa-

¹⁾ A. P. fratris sui. ²⁾ A. vel alius amicus. ³⁾ A. actor accedens ad praes. ⁴⁾ P. vicecamerarii et alios, sicut sciri potest, et semper. ⁵⁾ A. vel potest, et semper. ⁶⁾ B3, 4, 6: bidellum (tak vždy).

entatam vestem reservare debet, ipsam tempore iudicii, quando requisitus fuerit, ostensurus. Sed si ¹⁾ cautus esse vult actor, ipsum bedallum ad praesentiam beneficiariorum ipsorum ducat, ut coram eis ea, quae vidit, recognoscat, ac vestem cruentatam ostendat, et hoc in terrae tabulis consignari ²⁾ procuret; diem et annum, quo ³⁾ haec facta sunt, ponendo. Quia si medio tempore idem bedallus decederet, vel eum habere non posset, aut deperderet vestem eandem, tunc tempore iudicii easdem tabulas in testimonium hujus rei producat.

2.

Quo facto idem actor, quandocunque citare voluerit, petet dari sibi bedallum, qui citabit occisorem eundem. Quo habito, ipsum bedallum, reum, querimoniam pro ipso capite, et aliam querimoniam pro pecunia capitali, pro qua ipsum caput aestimat, cum termino duarum septimanarum, vel ampliori, sicut ⁴⁾ competit, in terrae tabulis praesignabit ⁵⁾. Et notandum, quod ⁶⁾ in terrae iudicio nunquam unus actor contra unum citatum duas querelas potest simul proponere et easdem prosequi, nisi in praesenti casu. Eodem vero termino veniente, ipse actor citationem eandem procurabit publicari coram beneficiariis, et specialiter coram vicepurgravio Pragensi vel ⁷⁾

wené jeho, w kterémž jest zabit; a to všechno rúcho jmá sobě ten komorník wzieti i zachowati, aby je mohl w súdě ukázati. Ale chceli ten, jenžto pohoní, bezpečen býti: přived' toho komorníka před úředníky, ať wyzná před nimi, což ohledal jest, a rúcho krwawé ať pokáže. A to we dsky zemské kaž popsati, den a léto, kdy sě to stalo, a jméno toho komorníka, kterýž jest wyznal, znamenati kaž. Neb kdyžby ten komorník sšel dříve we súdu, aneb žeby jeho jmieti nemohl, neb žeby to rúcho krwawé utraceno bylo, aby před súdem ty dsky ukázal a čísti kázal; to bude mocno, jakoby ten komorník wyznal před súdem.

2.

Potom, kdyžby chtěl pohnati, jmá prositi, aby jemu dán byl komorník, jenžto by pohnal wraha jeho. Kterýžto když požene, jmá wysvědčiti, když ten den přijde, k kterémuž jest pohnal; a to jmá we dsky napsáno býti. Tu pak ten den w hodinu dewátú, totiž o poledni, ten jenžto pohoní, jmá opovědieti úředníkům a purkrabi Pražskému, že stojí k prwniemu póhonu, a řka: »Opowiedám sě Waší Milosti, že sem pohnal wraha swého, jenž jest zabil mého bratra, (pojmenuje jménem oba), a to chci wésti přede pány s plným právem, i z hlavy, i z peněz, w čemž tu hlavu pokládám.« A ihned dobůda řečníka, i jmá we dsky kázati wložiti obě žalobě. Tu znamenaj, že

¹⁾ P. sed etsi. ²⁾ P. inscribi et consignari. ³⁾ A. quia. P. quando. ⁴⁾ P. si competit. ⁵⁾ A. praesignet. ⁶⁾ A. quia. ⁷⁾ A. et.

vices suas gerente. Deinde hora nona idem actor per se coram ipsis beneficiariis et vicepurgravio se repraesentabit dicens: »domini, repraesento me tali hora ¹⁾ coram vobis in causa capitis et pecuniae capitalis, pro quibus citavi talem reum, qui occidit fratrem meum talem, et volo prosequi easdem causas iustitia mediante.«

3.

Et iterum hora vesperarum coram eisdem praedicta explicando se repraesentabit; item die altera et die tertia statim post ipsum terminum sequentibus hora prima vel tertia et hora nona ac vesperarum hora se repraesentabit coram eisdem, causas praedictas explicando. Et sciendum, quod in causa capitis constitui non debet procurator nec etiam litigare. Quibus diebus duobus lapsis, die tertia ultima repraesentatione facta, idem actor alium bedallum recipiet ad citandum, et eundem cum termino secundo ad tabulas inponet. Quo termino secundo veniente, omnia praemissa faciet, sicut fecit in primo. Quibus peractis, iterum bedallum, qui in primo fuit ²⁾ termino, vel alium loco ejus recipiat, et eum cum termino tertio et ultimo ponat ad tabulas. Quo veniente termino, citatione pronunciata, si eadem die iudicium non fuerit, idem actor repraesentabit se per omnia eo modo, prout fecit in terminis prioribus praedictis, et ipse citatus in tertio termino ante horam nonam debet se repraesentare.

w zenském súdě jeden na jednoho nikdy nemůže dwů žalobů wěsti, jediné o hlavu, jakož jest již znamenáno.

3.

Tu pak w hodinu nešporní opět se jmá opowědieti úředníkóm a purkrabi Pražskému, týmiž slowy, jako dřiewe; potom druhý a třetí den po tom roku takéž se jmá opowědieti w též hodiny, jakož se prwý den opowiedal. Po těch třech dnech wezme jiného komorníka, aby jej pohнал k druhému roku; a to we dsky káže napsati. A když ten rok druhý přijde, wšecky ty opowědi jmá učiniti, jako na prwniem roce učinil. A ihned k třetímu a posledniemu roku wezme téhož komorníka, jakti-tě byl na prwniem roku, nebo jiného. A když ten třetí rok přijde, opět se jmá opowiedati w též hodiny, jako na prwniem a na druhém roce.

¹⁾ *A.* me horam coram. ²⁾ *A.* fuerit.

4.

Si autem in ipso tertio et ultimo termino camerarius summus, iudex, notariusque cum baronibus terrae pleno iudicio praesederint, tunc stans actor ante scamna iudicii, advocatum et consilium sibi dari a iudice postulabit. Quibus obtentis et impetratis, praehabitoque consilio, idem advocatus proponet dicens: »domine iudex, iste actor (eum et locum unde est nominando) qui citavit talem de tali loco talis amici sui pro capite, quem ipse occidit sine jure in via pacis, petivit me, ut ejus verbum dicerem, si est de favore vestro.« Quo respondente, quia favet: tunc idem advocatus dicet: »domine iudex! ante omnia eidem actori, qui tales causas proponere intendit contra suum talem adversarium, nominatim et sigillatim declarando excipio et munio jus prolocutoris, quod pertinet ad causam praesentem, et totum jus suum; et peto, ut ei baro (detur), qui ipsum actorem informet, in quo loco et in qua parte coram vobis stare debeat; item ut ei dentur duo, qui ei et mihi ad aures sussurrare debeant, et eum ac me de his, quae ad jus suum in causa praesenti valeant, informare; quia ipse actor non est ad praesens ita bonae memoriae et rationis, ob dolorem quem habet propter amicum suum, quem amisit; item idem actor petit et ego peto nomine ejus, ut possit et debeat habere medietatem baronum, quam elegerit, ad consilium suum, et totiens abire de isto loco ad sua consilia et iterum redire ad locum suum, quotiens sibi fuerit opportunum. Item excipio eidem,

4.

Tu ten pohnaný na třetiem roce jmá státi; a kdyžby nejvyšší komorník a sudí a písař nejvyšší s jinými pány šlechtici již seděli na súde: tehdy ten, jenžto pohóní, stojí před šranky, jmá sobě prositi řečníka, a ten jemu jmá dán býti. Tu pak ten řečník, utieže sè s ním, i bude žalovati a rka: »pane sudí, tento mne prosí (pojmenuje jej), abych jeho slovo wedl: přeješli jemu toho i mně?« a když sudí dí: »přeji«, tehdy ten řečník jmá jemu právo ohraditi, jakž umie najlépe, a jmá prositi, aby jemu pán byl vydán z panów, jižto sedie na súde, a ten jej jmá naučiti, na které straně jmá státi přede pány, tociž na prawej. Potom jmá prositi, aby jim byla dána dva pány, kterážbyšta jměla jim raditi a w ucho šeptati, což k jich práwu sluší, učiece je; neb ten póvod, jenžto pohóní, pro velikú žalost, že jemu přitel zabit, nemóž dobré paměti jmieti. Potom jmá říci: »prosí ten póvod, a já jeho jménem prosím, abychom jměli polowici panów k swej radě a ku potazu, aby s námi mohli odstúpiti, kdyžby nám jich třeba bylo, kteréžbychom wyvolili; wiece miením jemu i sobě, abych mohl jeho žalobu

ut valeam ¹⁾ ejus querimoniam coram vobis proponere et eum juxta informationem baronis inter scamna inducere, et omnes alios judiciales actus ²⁾ facere, tamquam verus advocatus, quae ad causam ipsius praesentem requiruntur. Item excipio eidem et jus suum munio in hac parte, ut si ego eum in aliquo de praemissis negligere, ut ipse dicere valeat, non esse verbum suum, et tunc per me iterum vel alium advocatum de ipsa negligentia se valeat emendare; et generaliter aliud omne jus prolocutorium, quod ad causam praesentem pertinet, excipio eidem, et peto domine iudex, ut detis hoc super baronem, qui de consilio aliorum baronum hoc pro jure inveniat et pronuntiet, si ipsum jus prolocutorium eidem actori sufficienter sit exceptum seu munitum.« Qui iudex baronem dare debet, qui eum, in quo loco stare debeat, de consilio aliorum baronum informabit, videlicet in parte dextra; et etiam dicet, quod ipsum jus prolocutorium sufficienter munivit; vel si non bene munivit, tunc dicet: »ea, quae excipis, his uteris, et si aliqua adhuc excipere vis, facere debes.«

5.

Tunc ipse citatus similiter prolocutorem impetrare debet, qui prolocutor dicet: »domine iudex! iste, qui est per talem actorem pro capite tali huc citatus, volens suam ostendere innocentiam coram vobis, petivit ut verbum ejus pro-

podlé naučení panského prožalovati, a jej do šranków wésti, a všecika práwa konati, což k tomu súdu přísluší; a když bych jej v čem zameškal, neb na kterém slově pochybil, aby mohl říci: »nenie to mé slovo«, a mnú nebo jiným řečníkem mohl se opraviti; a obecně všeciko jiné právo jeho i mé jemu miením i sobě, což k tejto při právem přísluší; a prosím pane sudí, aby toho pódal na pány, jestli práva dosti ohrazenie, jako sem ohradil jemu i sobě, ať to ráčí wynesti.« A když sudí die a páni naleznú, což si vymienil jemu i sobě s právem, toho jmáte požiti: a ihned jmá jemu pán vydán býti, aby jej naučil, utieže se s jinými pány, kde jmá státi v šranciech, tociž na pravé straně, a jestližeby co ještě newymienil nebo neohradil, může dobře ohraditi, potieže se s tím pánem.

5.

Tu pak pohnaný, staneli k súdu, jmá sobě také řečníka prositi, a ten jemu jmá dán býti. Tehdy ten řečník jmá říci, pojmenuje jej jménem: »tento otudto, pane sudí, mne prosí; abych jeho slovo wedl, přeješli jemu toho i mně?«

¹⁾ *A. valerem.* ²⁾ *P. casus.*

ponerem, si est ad hoc favor vester.« Quo dicente, quod sit: excipiet ei omne jus prolocutoris, et petet informari, in quo loco et in qua parte stare debeat, et alia petet omnia et excipiet sigillatim et nominatim, quae petivit et excepit ¹⁾ advocatus partis adversae. Quia si aliqua de praemissis sigillatim non peteret, sed diceret, ego eadem peto, quae ipse petivit, non nominando: tunc defendente et protestante de hoc ipso actore, eisdem non expressis in iudicio uti non deberet ipse reus. Quibus peractis, baro datus per iudicem, in quo loco et in qua parte stare debeat, videlicet in sinistra, eundem citatum informabit, et si bene vel male excepit et munivit ipsum jus prolocutoris dicet, prout dixit advocato actoris.

6.

Quibus hinc inde propositis atque dictis, advocatus actoris dicet: »domine iudex! quaero a vobis, si possum querimoniam istius actoris proponere, et per hoc hosti ejus cum eo appropinquare, non replicando nec repetendo jus prolocutoris per me prius exceptum et expressum; et peto, detis super ²⁾ baronem, qui hoc inveniat, si hoc fieri potest sine praeiudicio juris actoris ejusdem.« Qui baro ad hoc datus dicere debet, quia potest. Tunc idem advocatus dicet: »domine iudex! placeat audire, quia Henricus de tali loco conqueritur super Petrum de tali loco, quia occidit Johanem fratrem ejus carna-

a když sudí dié »přeji«, tehdy řečník jímá jemu právo ohraditi, i pána prositi, aby jej naučil, na které straně jímá státi, a všeho práva ohrazení jímá učiniti, jako jest druhé strany řečník učinil, všecko zvláště vymienije. Tu jemu jímá pán také dán býti, aby jej naučil, na které straně jímá státi, tociž na lewej. A když jemu všecko právo ohradí, a sudí jemu dié: »což si s právem vymienil, toho jímáš požívati«.

6.

A když obě straně proti sobě staneta: tehda řečník pówodów jímá říeci: »pane sudí! jižli mohu žalobu wěsti?« pojmenuje toho pówoda. A když sudí dié »již«: tehdy ten řečník jímá říeci: »páni! račtež slyšeti na též právo ohrazení: tento ottudto žaluje na tohoto ottudto (pojmenuje oba), že jest zabil bratra jeho, (pojmenuje jeho, odkud jest byl)

¹⁾ P. quae petit et excipit. ²⁾ P. mihi.

lem, de tali loco quondam dictum, sine jure in via pacis; quod si hoc negaret, hoc in eum probare vult cum vita sua super vitam ejus, sicut eum barones et jus terrae informabunt.«

7.

Et tunc prolocutor citati similiter petet ac requirit a iudice, si ei loqui liceat, sine replicatione ampliori praedicti juris prolocutoris. Deinde idem prolocutor citati quaeret ab actore, quando praedicta occisio facta sit?

8.

Tunc advocatus actoris, deliberatione facta, ibi statim dicere tenebitur ¹⁾, quia tali anno, et die tali proxima ante vel post festum tale.

9.

Deinde idem prolocutor citati quaeret, si hoc sit beneficiariis notificatum. Quibus respondentibus, quod sit notificatum, idem prolocutor quaeret, si ipse actor habeat bedallum retro se, qui conspexit illud caput, pro quo quaestio sit. Tunc actor eundem bedallum statim debet habere juxta se, et producere eundem, ut ille referat, quia fuit in conspectu illius capitis tali die et tali anno, concordando in eo cum dicto actoris competenter ²⁾, et idem bedallus debet ibi exhibere vestem cruentatam, quam circa illud caput in signum hujus rei recepit, ut dictum est supra. Si vero actor ipse

na pokojné cestě bezprawně; pakližby toho přel, chce naň ukázati svým životem na jeho život, jakž jemu páni za právo wynesú.«

7.

Tehda řečník pohnaného jmá říci: »pane sudí, přeješli odpověď učiniti na též právo ohrazení?« A když sudí dié »přeji«: tehda řečník pohnaného jmá otázati: »kdy se to zabitie stalo?«

8.

Tehda řečník pówodów jmá říci: tohoto léta, tento den, pojmenuje kdy se je to stalo, po kterém neb před kterým swátkem.

9.

Potom řečník pohnaného jmá otázati: jestli to úředníkóm opowiedáno? A když úředníci wyznají, že jest: tehda řečník pohnaného jmá otázati pówoda: jmáli komorníka, jenžto tu hlavu opatrowal? Tu komorník jmá wyznati, co jest widěl, a rúcho krwawé pokázati.

¹⁾ A. tenetur. ²⁾ P. consequenter.

eundem bedallum non habet cum veste praedicta, tunc procuret tabulas legi super articulo praedicto, et tantumdem ¹⁾ tabulae valebunt in eo casu, sicut ipse bedallus fateretur.

10.

Hiis praemissis ipse reus mandabit legi tabulas, volens audire querimoniam de tabulis. Et si ipsae tabulae discordant a querimonia per partem adversam proposita, tunc declarare tenentur eandem discordiam; et si ita fuerit et beneficiarii dicent idem, quia discordant: tunc ipse citatus absolvetur ab instantia actoris. Si vero non fuerit hujusmodi discordia facta, vel si ²⁾ fuerit declarata: tunc idem citatus ad querimoniam respondebit, aut eam omnino, si est innocens, negando, aut si culpabilis est, dicet: »quidquid in eo feci, hoc feci per initium ejus, defendendo vitam meam; et hoc volo probare, quemadmodum jus terrae et barones me informabunt.«

11.

Et si tunc barones invenient, quod pro eo duellare debent: tunc ammodo eisdem litigantibus ad consilia nec alias recedere licebit. Tunc advocatus actoris dicet: »domine iudex! iste actor petit, ut detur sibi baro, qui eum informet, qualiter hosti suo hic citato appropinquare debeat, et quomodo scampna ingredi debeat, quo pede ante et quo post

Pakliby toho komorníka nebylo, ani toho rúcha: tehda pówod jmá dsky pokázati a když pokáže, tehda na tom jmá dosti býti, jakoby komorníka i rúcho pokázal.

10.

Tu pak řečník pohnaného jmá požádati, aby žalobu slyšal z desk. A budúli sě dsky s žalobú řečníkowú děliti, že to úředníci shledají: tehda pohnaný prázden jmá býti póhonu i té winy. Pakliby sě dsky se žalobú nedělily, a to úředníci shledali: tehdy jmá odpowědieti, anebo newinen sě k správě a k newině zdvihaje, anebo sě poznaje, že jest to musil učiniti, bráně sě jeho násilí, a bráně žiwota swého, a to chce pokázati, jakž jemu práwo a páni naleznú.

11.

A když páni potaz naleznú a wynesú, že by jměli o to sědati a žiwotem pokázati: tehdy obě straně již nejmáta nikam w radu odstúpati. Tehdy řečník pówodów jmá říeci: pane sudí! tento ottudto prost, aby jemu dán byl pán, jenžby jej naučil, kterak jmá k swému wrahu přistúpiti, a kterak jmá w šranky wjiti, kterou nohú napřed, a kterou po-

¹⁾ *A. tandem.* ²⁾ *A. si non.*

gressum facere debeat, quod genu flectere et quod tenere recte ¹⁾ coram vobis, et in quo loco debeat qua manu et quam plicam recipere et tenere, et quo modo dicere, ante quam cum hoste suo ipsam plicam percutiat, et qualiter ac quotiens cum ipsa plica percutiet, et postea quam diu ibi flexo genu manere et quando surgere debeat, et quando licitum sit ei exire de scamnis eisdem.«

12.

Deinde prolocutor ipsius citati dicet: »domine iudex! iste citatus suam innocentiam (ostendere) cupiens coram vobis, petit ut ei baro detur, qui eum instruat, qualiter et quando ipsa scamna ingredi debeat«, et petat etiam omnia ²⁾ quae ad jus suum pertinent, sigillatim, quae petivit actoris prolocutor.

13.

Tunc baro datus actori, omnibus audientibus, dicet actori: »audi! quia quando tibi mandabitur, scamna intrare debes, pede tuo dextro ante et pede sinistro post gradiendo; item flectere debes genu dextrum et non sinistrum; item plicam partis tuae dextrae in manum tuam dextram recipies et tenebis, non percutiendo, donec inventum et mandatum tibi fuerit, quando percutere debeas.«

14.

Deinde baro datus citato, dicet similiter audientibus omnibus: »audi! quod

tom, a na kterém jmá koleně pokleknúti před wámi, a w kterém miestě, a kterú rukú jmá klín swé sukně držeti, a kterak jmá říci dřiewe nežby tím klínem swého wraha uderil, a kolikrát jmá uderiti, a dokud' jmá klečeti, a kdy jmá powstati, a kdyby jměl z šranków wystúpiti.

12.

Potom řečník pohnaného jmá říci: tento pohnaný, (pojmenuje jej), chce swú newinu pokázati, i prosí, pane sudí, aby jemu byl dán pán, jenžtoby jej naučil, kterakby jměl wstúpiti w šranky, i též učiniti, jako jest prwní řečník prosil.

13.

Tehdy ten pán, jenžto jest wydán póvodu, jmá nad hlas říci: »slyš! když káži do šranków wstúpiti, jmáš prawú nohú napřed kročiti a lewú potom; a když před pány přijdeš, jmáš na prawém koleně pokleknúti, i máš prawú rukú s prawé strany za klín sukni wzieti, i jmáš držeti, dokudž nekáži páni tím klínem swého wraha uderiti.«

14.

Potom pán, kterýž bude wydán pohnanému, jmá nad hlas říci: »slyš! když

¹⁾ P. tenetur rectum. ²⁾ A. omnino.

quando mandabitur tibi, intrabis scamna, pede tuo sinistro ante et dextro post gradiendo, flectesque genu sinistrum et non dextrum, plicamque partis tuae sinistrae in manum tuam sinistram recipiens tenebis, et non percuties nec surges abinde, donec tibi fuerit mandatum.«

15.

Tunc prolocutor actoris quaeret, si jam licet actori scamna ingredi, sicut est jam informatus. Tunc baro dicet, quod ingrediatur. Deinde quaeret similiter prolocutor citati, dicens, ex quo actor jam intravit, an licet etiam citato ingredi scamna eadem. Tunc baro dicet quod etiam ingrediatur. Demum advocatus actoris quaeret, si liceat jam actori flectere genu suum; et baro dicet, quod sic. Tunc prolocutor citati similiter quaeret, (an) citato liceat etiam flectere genu; et baro similiter dicere debet, quia licet. Et tunc ea, quae per ipsos barones mandata ac inventa sunt, ipsi litigantes mox facere debent. Deinde advocatus actoris quaeret, si liceat actori plicam suam ad manum recipere; et citati prolocutor hoc idem similiter quaeret.

16.

Et postquam plicas ipsas jam tenuerint, tunc advocatus actoris petet dari sibi baronem, qui ipsum actorem instruat, qualiter dicere debeat, antequam cum plica percutiet; et pars adversa similiter petet, ut ad idem faciendum baro sibi detur.

káži w šranky wstúpiti, jmáš lewú nohú napřed wkročiti a prawú potom; a když přijdeš přede pány, jmáš na lewé koleno pokleknúti i jmáš se ujieti lewú rukú za klín s lewé strany; držiž a nebij, ani wstáwaj, dokudž nebude kázáno.«

15.

Tehdy řečník pówodów otieže, a rka: »pane sudí! jižli může pówod wstúpiti w šranky?« Tehdy sudí dié: »wstup!« A když přijde přede pány, a klekne, i klín sukně s prawé strany w prawú rukú wezme: tehdy řečník pohnaného takéž otieže, a rka: »pane sudí! poníawadž pówod již jest w šranciech, jižli může pohnaný také w šranky wstúpiti?« A když sudí dié: »již;« a když již na swé místo s lewé strany přijde, a na lewé koleno poklekne, a s lewé strany klín sukně w lewú ruku wezme, že již oba hotowa budeta:

16.

Tehdy řečník pówodów žádati bude pána, aby jej naučil, kterak jmá říci, dřiewe nežby klínem udeřil swého wraha. A řečník také pohnaného bude prositi pána, aby jej naučil, kterak jmá říci, dřiewe než swým klínem proti pówodowi udeří.

17.

Et sic baro datus dicet actori: »tu dices ad citatum: audi Petre! tu es verus meus hostis, quia occidisti Johannem fratrem meum carnalem quondam de tali loco, in via pacis sine jure, et hoc volo probare in te cum vita mea super vitam tuam, prout me jus terrae et barones informabunt.«

18.

Deinde baro citati dicet ad ipsum citatum: »tu dices sic actori: audi tu Henrice! de quo me inculpas, quod occidissem Johannem fratrem tuum carnalem quondam de tali loco sine jure in via pacis, in eo non sum tibi culpabilis; et hoc volo probare, sicut mihi jus (terrae) et barones invenerint.«

19.

Si vero culpabilis est, prout ad querimoniam respondit, tunc dicere debet: »quidquid feci, hoc per ejus initium feci, defendendo vitam meam« etc. Et tunc statim ipsas plicas insimul percutere debent, ter tangendo directe ipsas plicas cum manibus. Uterque ipsorum litigantium caveat, ne tardet aut dubitet manum et plicam alterius percutiendo, quia directe se tangere debent; et si aliquis ex eis in eo erraret, perderet ipsam causam. Quo facto advocatus actoris quaeret a iudice, si liceat actori jam surgere et de scamnis exire?

17.

Tu pán daný pówodowi nad hlas dié: »takto jmáš řieci: ty Petře (nebo kterak jemu jméno ději) slyš! prawímť, žes mój wrah, neb si zabil Jana (neb kterak jemu jméno ději) bratra mého vlastnieho od-tudto (pojmenuje), na pokojné cestě bez-prawně; a to chci pokázati mým žiwo-tem na twój život, jakž mě práwo zem-ské a páni naučie.«

18.

Tehdy pán wydaný pohnanému nad hlas dié: »ty jmáš řieci k pówodowi: slyš Jene neb Jakube! jakož mi winu dáváš, bych já zabil bratra twého Petra nebo Wáclawa někdy řečeného ottud, na po-kojné cestě bezprawně: tiem jsem tobě newinen, a to chci pokázati mým žiwo-tem na twój život, jakž mi práwo zem-ské a páni naleznú.«

19.

Tu jmáta zaručiti, aby se bila o ži-woty; a jmá jina deň a miesto ukázáno býti, jakož jest obyčej a práwo, kdež páni naleznú. Pakli jest proti žalobě poznal se, a řka: »to sem musil učiniti pro jeho počátek, bráně swého života:« tehdy ihned klíny w hromadu třikrát udeřiti jmáta; a oba budta pilna, abyšta upřiemo udeřila proti sobě, by se žádný nechybil. A kdyžby páni shledli, na kterémžby sešlo, žeby právě neudeřil: tenby swú při ztratil. Ale kdyžby oba právě udeřili, žeby páni pochválili: tehdy řečník pówodów jmá sudieho otázati: ~~ji~~ pówod móż wstáti a z šranków wyjíti?

20.

Et hoc idem baro invenire debet, quia jam licet. Et similiter prolocutor citati facere debet.

21.

Tunc judex eis terminum ad jurandum contra se et ad duellandum debet assignare.

22.

Quo termino veniente, actor prius jurabit in cruce, prout informatus fuerit; et si jurando non processerit, tunc perdet ipsam causam capitis. Si vero procedet, tunc citatus similiter jurare debet pro sua innocentia, sicut fuerit informatus; et si processerit in juramento, tunc duellare debent statim sine armis, solummodo in tunicis et in caligis, cum clypeis et gladiis aptis in circulo eis ad hoc deputato, sicut talium requirit consuetudo.

23.

Si autem idem citatus jurando non processerit, et ter jussus se non emendaverit, (sicut semel hoc factum fuit in favorem partis, ut audiui) tunc perdet caput ipso facto. Sed multos audiui dicere contra hoc, quod per errorem juramenti ¹⁾ non meretur quis ipso facto decollari, sed causam sive litem ipsam mox perdet, et

20.

Tehdy ten pán, jenžto mu vydán k naučení, jmá jemu říci: »vyjdi, již je čas.« A takéž řečník pohnaného jmá otázati, jižli móż wstáti a z šranków wyjíti; tu pán jemu vydaný jmá říci: »vyjdi.«

21.

Tu sudí jmá jim rok položiti, a miesto ukázati, kde jmáta proti sobě přísahati a potom se bítí.

22.

A když ten rok přijde, tehda pówod, hotow jsa k bitwě, jmá napřed přísieci, jakž jemu páni rotu vydadie. A kdyžby tu přísahu zmátl, tehdyby swú při ztratil. Pakliby přísahaje prošel: tehdy pohnaný, hotow jsa také k bitwě, jmá přísahati za swú newinu. Pakliby přísahu zmátl, tehdyby tu při i život ztratil. A pakliby prošel: tehdy se ihned jmáta bítí bez oděnie, jedno w sukniech a w nohawiciech, s mečmi a za štíty, w šranciech jim připrawených, jako jest obyčej.

23.

Tuto znamenaj, že za staradáwna tento řád byl jest, kdyžby pohnaný přísahu zmátl, a po třetí se neopravil, žeby ztratil i při i hlavu. Proti tomu z přiezni páni sú byli našli jednomu za nebožce Ciesáře, že pro tu přísahu nejmá ihned stát býti, ale že jest swú při ztratil, a ten pówod jmá získanú jmieti. Ale mie-

¹⁾ A. juramentum. P. celý tento článek zmateně podává.
A. Č. II.

ipse actor contra ipsum procedet, sicut requirit ordo juris. Et nota glossulam, et eandem invenerunt barones pro jure, quod si ipse citatus jurando non processerit, tunc statim captivari debet et apud purgravium Pragensem detineri in carcere perpetuo. Si autem amicus ipsius purgravii fuerit, tunc servabitur in carceribus, ubi domino regi et baronibus videbitur expedire ¹⁾. Si autem rex et barones cognoverint eum fore innocentem, tunc dimitti debet; aut (si) ipse actor et ejus amici pro eo supplicaverint regi et baronibus ut dimitteretur, tunc talis dimitti debet.

24.

Si autem ex ipsis litigantibus duellare non praesumens, recedere voluerit: antequam circulum ingressus est, petet consilium sibi dari cum purchravio Pragensi; qui purchravio eum cum omni securitate conducere a castro Pragensi per tria milliaria debet, ita quod ipse conductus evadere valeat manus inimici.

25.

Si autem circulum ingressi duellare coeperint, et aliquis ex eis fessus pausare voluerit: petet falangam inter se et adversarium poni, et sic pausabit ad horam; quam falangam duo beneficiarii, vicecamerarius et vicejudex, tenere et petenti exhibere debent in instanti per tres vices.

¹⁾ *P.* přidává: tam diu, donec ipsi regi et baronibus de ejus innocentia constiterit, aut ipse actor et amici ejus supplicaverint, ut dimitteretur.

sto stětie tento pohnaný jmá dán býti do věčného žaláře, aby jeho purkrabie Pražský choval až do smrti, jakož na vězně slušie; a pakliby purkrabie Pražský byl jeho přítel přirozený, tehdá jmá dán býti do jiné vazby, kdežby se králowi a pánóm zemským zdálo, a tu jmá chován býti, jakož na vězně slušie, dokudžby král a páni zemští jeho newiny neoptali úplně, aneb dokudžby ten pówod a jeho přítelé jemu té winy neotпусти, a zaň krále a pánów neprosili, aby byl propuštěn.

24.

A kdyžby z tú obú nesměl se který býti: dřiewe než w šranky wejde, jmá prositi pánów, aby jemu potaz dali s purkrabí Pražským; kterýžto purkrabie jmá jej bezpečně provoditi tři míle ot hradu Pražského, tak aby mohl uteci před násilím swých nepřátel.

25.

Ale kdyžby již w šranky oba wešla, a počala se býti, a kdyžby některý z nich ustal, jmá žádati otpočínutie, a w tom jmá uslyšán býti. Tu purkrabie Pražský jmá mezi ně wložiti sochor, aby přes ten žádný na druhého nesahal až za hodinu; kterýžto sochor dwa úředníky, tocižto komorník a sudí hotow jmáta držeti; a kterýžby jeho žádal, aby hotow byl až do třetice k otpočínutí, a vždy za hodinu.

26.

Et qui alium superaverit, eundem decapitare manu propria debet, et caput inter pedes projicere, et super eum duos denarios offerre; nisi aliud de favore regis fuerit ordinatum. Quo decapitato, flexo genu regi et beneficiariis regratiari debet de justitia ¹⁾).

27.

Ceterum si ipse citatus in aliquo terminorum praedictorum non comparuerit, aut litigando vel duellando causam eandem perdiderit quoquo modo: tunc actori pro jure dari debet pro ipso capite et pecunia capitali praedicta, et ipse dabit memoriales. Et tandem quando-cunque voluerit idem actor, petet dari sibi bedallum, qui ipsum citatum monebit, ut infra sex septimanas continuas a die monitionis pro capite ipso et pro pecunia capitali eadem concordet. Quibus septimanis lapsis, alium bedallum ad idem faciendum recipiet; et iterum tertium bedallum recipiet, ut moneat ipsum

¹⁾ *P. duos denarios super eum offerendo teprw na konci článku klade.*

26.

A kdyžby jeden druhého přemohl: tehdy jej jmá swú rukú stieti, a hlavu jemu mezi nohy wložiti; lečby s králowú wolí a s panským powolením bylo mezi nimi lepšie zjednáno. A kdyžby jej sťal, a hlavu mezi nohy wložil, tehdy jmá pokleknúti na jednom koleně a poděkowati králi a pánóm z prawého práwa, a dwa halère naň wložiti, a těmi jej ofěrowati. A tak swítězi nad ním a práwo obdrží w téj při. A to jemu jmá we dsky wníti, aby toho žádný přietel nemstil. Pakliby kto toho mstil, tenby ztratil žiwot i zbožie, k Králowě Milosti i ke všem pánóm, a nikdyby on ani jeho děti nejměliby práwa zemského užiwati ¹⁾).

27.

Tuto znamenaj, když pak ten pohnaný nesměl práwa dostáti, nebo který rok zmeškal, k súdu nebo k bitwě: tehdy ihned tomu pówodu jmá býti dáno za práwo stané, a on dá památné. Tu pak když koli chce pówod, z té hlavy i z těch peněz hlawních, jmá wzieti komorníka, aby napomanul pohnaného, aby se s ním smluwil w šesti nedělách. A když těch šest neděl mine, a on se s ním nesmluwí, jmá to we dsky wložiti, a jiného komorníka poslati, aby se s ním smluwil opět w šesti nedělách. A když druhých šest neděl mine, a on se s ním nesmluwí, opět to jmá we dsky wložiti, a wzieti třetieho

¹⁾ *P. wyzwati.*

citatum pro concordia infra sex septimanas, ut supra. Et haec monitio per ipsos bedallos fieri debet in domicilio ipsius citati, et per fora debet proclamari.

28.

Quibus monitionibus factis, et octodecim septimanis elapsis, ipse actor per beneficiarium unum et bedallum super hereditatem ipsius citati more solito in pecunia capitali praedicta induci debet, et beneficium tantumdem; et deinde ipse actor in ipsa hereditate inducta ¹⁾ cum bedallo, juxta consuetudinem juris, sicut alias praemissum est, poterit dominari; et post hoc eadem hereditas taxari debet hereditarie ipsi actori pro pecunia capitali eadem et beneficio tantumdem.

29.

Quibus monitionibus praemissis, et ipsis octodecim septimanis transactis, idem actor, ubicunque eundem citatum reperit, capere et interficere potest, cum auxilio cujuscunque; et sic interfectum, tibiis ejus perforatis, ligatumque per pedes ejus ad caudam equi, in nullo eo penitus spoliato, ad poppam Pragensem justitiarum vel patibulum deducet, hoc beneficiariis Pragensibus notificando, et bedallo terrae ostendendo eundem.

komorníka, aby jej opět napomanul, aby se s ním smluvil w šesti nedělích w posledních. A to napominání komorníci jmají učiniti w jeho domu před čeledí, a trhem prowolati w městě, k kterémuž najblíž přisedí.

28.

A když těch osmnácte nedělí mine, a to we dsky bude znamenáno: tehda ten pówod má wzieti jednoho úředníka a jednoho komorníka, a ti jej mají wzwésti na dědiny pohnaného, jakož jest obyčej. A ihned ten pówod s jedním komorníkem bude panowati na těch dědinách, jakož jest obyčej. A když opanuje, a to we dsky bude znamenáno: tehdy tomu pówodu má dán býti úředník, aby jemu otahádal dědin pohnaného w těch peněžích hlavních, a úřadu tolikéž.

29.

Pak když se to vše dokoná, a pohnaný nesmluví se s pówodem i s úředníky: tehdy ten pówod, kdežby koliwěk nalezl pohnaného, má jej jiěti nebo zabiti, a prokole jemu stehně, i má jej k ocasu koňskému za nohy přiwázati, nic s něho rúcha neswláče, i wléci jej pod Pražskou šibenici. I má to opovědieti úředníkóm, a komorníka wzieti, aby jej ohlédal. A když to komorník wyzná, má to we dsky wložiti, a žádný toho nemá mstiti.

¹⁾ *P. in ipsam hereditatem inductus.*

30.

Circa quod notandum est, quod idem citatus, condemnatus jam in causa capitis, circa uxorem suam propriam et legitimam, cum per ejus brachia amplexatus fuerit vel fimbria ejus tectus, capi, interfici vel molestari aliquammodo per ipsum actorem nec per quempiam alium non debet. Quidam vero dicunt, quod etiam circa sepulchrum beati Wenceslai in ecclesia Pragensi, et coram regina Boemiae, si fuerit inventus, ob reverentiam ipsorum, idem citatus non debet etiam perturbari quoquo modo.

31.

Et sciendum est: si praedictus actor contra aliquem alium praeter interfectorem pro capitali pecunia agere voluerit, omnem processum judicii ipse actor et citatus habere debent, qui est conscriptus supra in causa capitis praedicta, praeter quod ipsi ambo litigantes suos zastupcie, i. e. commissarios suos ad duellandum, si quis eorum voluerit, habere potest; qui duellabunt cum baculis et clypeis tantum se mutuo verberantes.

32.

Si quis vero, annos legitimos aetatis suae nondum habens, aliquem pro capite patris sui, vel matris, vel alterius amici sui propinqui citare voluerit, in ipsa causa procedendo semper nominet et scribat se esse orphanum; et advocatus ipsius orphanum, quando litigabit, in judicio excipiet et muniet ipsi actori jus orphanile.

30.

Tuto znamenaj, že ten pohnaný, kdyžby byl u své ženy oddané nalezen, a ona jej objala, a nebo svým ruchem prikryla, že ot nie nemá vzat býti, ani které žalosti trpěti. A také, kdyžby byl u hrobu swatého Wáclawa w Pražském kostele, a nebo před králowú Českú, také tu nemá vzat býti, ale pokoje požiti.

31.

A znamenaj, že o hlavu ani pówod ani pohnaný nemóž ižádného poručníka učiniti miesto sebe. Ale kdyžby pówod koho jiného z hlavních peněz pohnal, nežli toho, jenžto jest jeho přieteles zabí: všecen týž řád w súde máta jmieti, jakož jest swrchu popsán; jedině kterýž chce z nich, nebo oba móžeta poručníka miěti, a miesto sebe k bitwě wydati; i máta se býti kyji a za štíty, až jeden druhého i přemóž, a tak při obdrží.

32.

Wiece, kdyžby kto let nemaje, z hlavy otcowy neb kterého jiného přieteles chtěl koho pohniti: má se we dsky sirotkem psáti, a řečník jeho má jemu sirotčie práwo ohraditi. Pakliby toho neučinil: tehdy pohnaný má otázati, jestli to jeho slowo, což jest jeho řečník ohradil. A kdyžby řekl, jest: tehdy pohnaný,

Quod si non faceret, tunc citatus requirens ab actore, si ejus verbum sit, quod dixit ejus advocatus contra eum, dicet ad beneficiarios: »procedit ecce contra me in causa capitis tamquam vir et aetatem virilem habens, non jus orphanile excipiens, nec nominans orphanum ipsum; unde si procedetur amplius in causa hac, non debet uti jure orphanili, nec procedere contra me sicut orphanus, sed tamquam vir aetatem habens.« Et hoc sibi per barones inveniri debet, ut pro eo careat jure orphanili.

33.

Si vero per ipsum advocatum suum ipse actor sit munitus: tempore, quo scamna iudicii intrare et plicas percutere debet cum citato, pro eodem orphano amicus suus quicumque intrare poterit et procedere in causa usque ad duellum. Eo vero duellare debente, idem amicus, vel alius quicumque, de manu orphani gladium et clypeum recipere potest, et pro eodem orphano contra suum adversarium licite duellare.

34.

Notandum: si par parem in genere pro capite ad iudicium citaverit, duellare cum gladiis et clypeis debent. Si autem minus nobilis, sive vládyka, alium magnifice nobilem, id est slechticzonem magnificum, pro capite citaverit, et si idem citatus, antequam ad querimoniam respondit, nolens duellare, excipit jus suum

osvědče to úředníkóm, má říeci: »Pane sudi! jdeť proti mně právem jako muž, protoť semnú má konati jako muž, ale ne jako sirotek, nebť jest jemu neohradil práva sirotčieho.« Tu jemu páni mají nalezi, že nemá užívati sirotčieho práva.

33.

A pakliby jemu ohradil právo sirotčie, tehdy kdyby měl wstúpiti do šranków, a klín w ruku wziéti i udeřiti proti pohnanému: tehdy móť kterýžkoli přietel jeho wstúpiti a zaň súd wésti až do bitwy. A kdyžby se měl býti, tehdy ten sirotek má státi před šranky, meč a štít drže, a ten přietel má ten meč a štít wziéti z jeho rukú, i býti se zaň s jeho wrahem až do skonánie, jakoť swrchu psáno jest (kdeť dva prsty ukazujeta).

34.

Když rovný rovného podlé urozenie, tociťto pán pána, vládyka vládyku z hlavy pohoni, všeho téhoť rádu, jako swrchu psán jest, máta požíwati, i máta se býti s meči ¹⁾ i se štíty. A pakliby nižší vyššieho, tociť vládyka slechtice, pohnal z hlavy: kdyžby ten pohnaný ohradil swě právo před žalobú, driewe nežby

¹⁾ P. mečmi.

muniendo et dicendo: »si in causa hac procedetur ulterius, ut uti debeam jure meo, quia cum actore ispo, tamquam minore me in genere, duellare non debeo:« tunc idem citatus, suam innocentiam purgando, metseptimus jurare debet. Si vero hoc non excepit, nec munivit in hoc jus suum, antequam ad querimoniam respondit, ut praedicitur: tunc tenetur cum actore duellare, nobilitate sua quamvis magnifica non obstante.

35.

Si vero ipse nobilis magnifice minus nobilem, vel alium quemcunque inferiorem se, pro capite citaverit, et nolens duellare cum citato, excipiet jus suae nobilitatis praescriptum, cupiens ut ipse citatus contra eum metseptimus se expurgaret: et si ipse citatus consentire noluerit, oportebit ipsum actorem duellare cum citato eodem, non obstante exceptione et munitione praedicta; quia si non praesumit cum minore duellare, nec eum citare debebat.

36.

Item si civis aut rusticus aliquem nobilem pro capite citaverit, et si idem citatus ante querimoniam, nolens duellare, suae nobilitatis jus, ut praemissum est, muniverit: tunc metseptimus contra eundem actorem tenetur se purgare.

37.

Si autem civis rusticum pro capite citaverit: duellare debent simul, quia in

naň žaloba vyšla, aneb jemu jeho řečník to vymienil, a řka: »kdyžby přišlo na bitie, bítíť sě s ním nechce, nebť jest nižšího urozenie, nežli on«: tehdy ten pohnaný swú newinu má pokázati přísahú na kříži sám sedm se zmatkem; a kdyžby všickni prošli, má prázdnen býti; a pakliby jediný zmátl, tehda tu při ztratí. Ale kdyžby sobě toho práwa newymienil před žalobú, má sě s ním bíti, ač i jest pówod menšího urozenie; a ta bitwa má jíti týmž řádem, jako swrchu psáno stojí.

35.

A pakliby výše urozený menšího sebe pohnal z hlavy, a kdyžby nechtěl bíti sě s swým wrahem: tehdy má jemu řečník vymieniti před žalobú jeho urozenie; tehda má sám sedm přísahati na kříži, jako swrchu psáno jest. A pakliby pohnaný nechtěl přísahati, boje sě, by nezmátl přísahy: má žádati bitwy s pówodem, a pówod sě s ním musí bíti, anebo jej propustiti; nebo nesmili sě bíti s níže urozeným, také jeho nemá pohoniti.

36.

Kdyžby měšténín nebo sedlák kterého šlechtice nebo wládyku pohnal z hlavy, a kdyžby pohnaný swé práwo ohradil a vymienil před žalobú, že sě s ním bíti nechce: sám sedm má přísahati na kříži, jako swrchu psáno jest.

37.

A pakliby měšténín sedláka pohnal: máta sě bíti kyji a s štíty velikými, neb

eodem ordine sunt constituti. Et juxta antiqua jura cum baculis et clypeis parvis, quos hastiferi deferunt, duellabant; nunc autem duellare debent cum gladiis et magnis clypeis, sicut superius est praemissum.

38.

Item si mulier, habens maritum suum legitimum, aliquem pro capite citaverit: idem citatus contra eandem metseptimus se purgabit per juramentum.

39.

Si vero domicella, quae non renuntiavit ¹⁾ ducere maritum, aliquem pro capite citaverit: jure eodem debet uti orphanili, pro ut est expressum supra.

40.

Item si vidua aliquem, parem in genere sibi, pro capite mariti sui vel alterius amici citaverit: duellare tenetur cum citato taliter: si vir idem citatus fuerit, tunc idem vir in fovea usque ad cingulum cum gladio et clypeo magno locari debet, et in eadem fovea ambiens, se debet defensare, actrice ipsa cum gladio etiam et clypeo consimili contra eum dimicante, ea de circulo ad hoc ei deputato nullatenus exeunte. Si autem domicella octodecim annorum senex, quae renuntiavit marito ²⁾, pro capite aliquem

juxta oba jednoho řádu chlupského; a to jest ot staradáwna ustaweno, že k téj bitwě nemá mečow užíwati.

38.

Kdyžby žena, majíc swého muže, koho z hlavy pohonila: tehda pohnaný má swú newinu pokázati na kříži přisahaje sám sedmý, jako swrchu psáno jest.

39.

Pakliby panna, ježto se muže otpowěděla, koho z hlavy pohnala: ta má užíwati práwa sirotčieho, aby její přítel kterýžkoliwěk mohl súd wěsti až do bitwy s jejím wrahem týmž řádem, jako swrchu psáno stojí.

40.

A pakliby wdowa koho sobě rowného w urození pohnala z hlavy mužowy neb kterého swého přiele: má tiem řádem proti pohnanému jíti, jakti muž. Pak když se s ním bude mieti bíti, tehdy ten pohnaný má w dole wykopaném státi až po pás s mečem a se štítem welikým, a w tom dole obraceti se, jakž může, a brániti se jí. A ona má také býti s mečem a se štítem w šranciech w okružlých k tomu připrawených. A on z dolu, ani ona ze šraňków nemá wyníti, dokudžby jeden druhého nepřemohl. Pakliby z nich který vyšel, tenby swé práwo ztratil. A panna w osmnádsti létech, nebo starší,

¹⁾ *P.* quae renuntiavit; tak i překladatel, ale chybně. ²⁾ *P.* renuntiavit matrimonio.

citaverit: eodem jure potiri debet, sicut vidua praescripta.

41.

Nota. Si quis in praesentia regis, aut in judicio ¹⁾ pleno coram beneficiariis Pragenses, suo proprio initio aliquem occiderit, et ibi statim fuerit vel postea deprehensus: tunc statim decapitari debet, sed res et hereditates suas perdere ipso facto non debet. Si vero idem interfector abinde evaserit, et hoc idem D. Rex vel beneficiarii Pragenses dixerint, et super juramentum eorum receperint, eis plenarie id constare, videlicet quia talis id crimen commisit: tunc pro tali capite interfecto nulla citatio fieri debet; sed talis, qui pro eodem capite agere vel citare debebat, contra ipsum interfectorem procedat usque ad ipsius mortem, tamquam contra devictum in causa capitis obtenta, per omnia eo processu et modo, prout in tractatu de capite est expressum. Et pro tali capite inter ipsos actorem et reum concordari non debet sine speciali consensu D. Regis, aut, eo absente, sine consensu capitanei.

42.

Item si major in genere contra minorem pro capite citatus in judicio, per se vel per testes suos jurando ²⁾ non processerit: talis citatus non perdet caput suum ipso facto, sed pro capite interfecti satisfacere debet actori juxta adinventionem seu taxationem beneficiario-

kdyžby chtěla tak s swým wrahem býti sě, téhož má práva požíwati.

41.

Kdyžby kto před králem nebo před súdem plným swým počátkem koho zabil, bylliby tu popaden, má ihned sťat býti, ale dědiny a zboží jeho nemá ztraceno býti. A pakliby ten wrah tu nebyl popaden, a ottud utekl: kdyžby král Český nebo úředníci Pražští na swú přísahu wzali, že sú to widěli, ježto jej zabil: o tu hlavu nemá žádný pónhon býti, ale ten, jenžto má o tu hlavu právo státi, má to wyznání we dsky wložiti, a na jeho dědiny i naň má právo wésti plným řádem, jako swrchu psáno jest, jakoby naň plným súdem dowedl. A o tu hlavu mezi nimi nemóž smlúwa býti, bez králowy wóle anebo jeho hofmistra.

42.

Kdyžby kto vyššieho řádu neb rodu ot nižšieho byl pohnán z hlavy, a na přisaze sám nebo který pomocník zmátl: ten nemá sťat býti, ale má tu hlavu složití podle šacování a nálezu úředníkůw

¹⁾ B 3, 4, 6, consilio pleno coram judicio. ²⁾ B 3, juramento.
A. Č. II.

rum Pragensium, videlicet ¹⁾ summi camerarii, iudicis, purchravii Pragensis et notarii terrae; qui beneficiarii de consilio baronum terrae taxabunt illud caput juxta eorum iuramenta. Si vero ipsi beneficiarii in eo non possent in unum convenire, sed divisi fuerint in partes plures: tunc dominus rex vel ejus capitaneus regni, ad quam cunque partem accesserit, ejusdem partis dicto et taxationi stari debet.

43.

Item si in praesentia regis aut coram iudicio Pragensi par pari in genere alapam dederit: tunc statim idem percussus eidem percutienti cum suo palmo ²⁾ unam alapam ad utramque maxillam et cum pugno ad nasum unam plagam dare debet. Si vero magnifice nobilis, i. e. šlechtic, wladykoni vel alicui civi alapam dederit: idem percutiens duas alapas et unam percussionem ad nasum ab eodem percusso, ut praemissum est, debet sustinere.

44.

Si vero wladyka šlechticzoni aut civis wladykoni vel šlechticzoni alapam dare praesumserit: tunc eidem percutienti manus mox debet amputari, et deinde inter eosdem percutientem et percussum cautio sufficiens ponatur, quod de cetero se non debeant pro eo perturbare.

45.

Si autem rusticus, i. e. chlap, aliquem ex praedictis superioribus se ala-

Pražských, totiž nejvyššího komorníka, sudieho, písaře a purkrabie Pražského; kteřížto všickni s panskú radú mají hlavu tu šacowati podle svých přísah. A pakliby se o to smluwiti nemohli: tehdy pan král nebo jeho hofmistr má je přeslyšeti; a kteréž straně přiwolí, toho má poslušna býti druhá strana, a na tom má ostati.

43.

Kdyžby rovný rovnému podle urozenie před králem neb před plným súdem dal políček, a s tím popaden byl: tehdy ten, jemužto dán políček, má jemu dáti zasě dwa, w každé líce jeden, a pěsti w nos. Pakliby větší nižšímu dal, totiž šlechtic wladyce, neb wladyka chlapu: tehdy takéž mu má dáti zasě dwa, a pěsti w nos.

44.

Ale kdyžby nižší vyššímu dal, totiž wladyka šlechtici, nebo měštěnin a sedlák wladyce, políček, a tu popaden byl: má jemu uťata ruka býti, a potom máta zaručiti, aby žádný pomsty nehledal.

45.

Ale když chlap wladyce nebo šlechtici směl políček dáti, a tu popaden byl:

¹⁾ B 3. vice. ²⁾ B 3. pugno.

pizaverit: tunc idem alapizatus de eodem rustico facere debet, prout sibi videbitur melius expedire.

46.

Si autem quispiam suo proprio initio coram rege aut beneficio Pragensi alium gladio aut cultello non lethaliter vulneraverit: tunc eidem percutienti manus illa, qua percussit, mox debet amputari. Si vero ab eodem vulnere idem mortuus fuerit: tunc idem vulnerans ¹⁾ sustinere debet ea, quae superius de talibus interfectoribus sunt expressa.

47.

Si quis autem coram rege aut coram beneficio alium percutiens, ut est dictum, abinde evaserit, et infra sex septimanas a die ipsius excessus poenas jam dictas noluerit ²⁾ sustinere: tunc infra alias sex septimanas in omnibus provinciis per fora denuntiari debet bannitus pro tali excessu; ita quod eundem bannitum nullus hominum ad coronam regni Boemiae pertinens cujuscunque status, praeeminentiae vel conditionis fuerit, sive sit rex, sive marchio, archiepiscopus vel episcopus, aut alius princeps regni, aut baro, talem bannitum non debeant aliququaliter conservare ³⁾. Si autem aliquis eundem servaverit, ipsum ignorans fore bannitum: tunc idem, postquam super eo monitus fuerit, eundem infra sex septimanas a se dimittat. Si vero talis servans eundem bannitum contumaciter de cetero servare voluerit:

má jemu i s hrdlem na milost otsúzen býti, aby z něho učinil, což sě jemu libí.

46.

Kdyžby kto před králem nebo před plným súdem mečem nebo nožem druhého do krve ranil, buď nižší nebo vyšší: tehdy hned má jemu ruka uťata býti. Pakliby ten raněný ot téj rány umřel: tehdy ten, ktož jest jej ranil, má též trpěti, jakož jest swrchu psáno o vražedlnicích.

47.

Kdyžby ten, jenžto koho zabil nebo ranil před králem nebo před plným súdem, ottud utekl: má po všech krajích we všech městech prowolán býti s tú winú, aby jeho ižádný člověk, ktož pod korunu Českú sluší, nechowal, buď markrabě, arcibiskup neb pán, aneb jiný kterýžkoliwěk člověk, až do šesti neděl. Pakliby kto newěda té winy do něho, jej přijal, má napomanut býti, aby jeho otbyl w druhých šesti nedělích. A kdyžby jej přes to napomanutí chowal: když-

¹⁾ P. B 3. vulneratus. ²⁾ B 3. 4. voluerit. ³⁾ B 4. 6. aliqu. acceptare vel fovere. B 3 accept. vel ferre.

tunc idem pro inimico et pro hoste publico ipsius regis et totius terrae debet reputari et haberi, et contra eundem per ipsum regem et omnes terrigenas procedatur, tamquam contra hostem et publicum inimicum procedi est consuetum; hereditatesque ipsius assignari debent eidem, qui injuriam passus est eandem, per ipsum tenendae et habendae, donec sibi de injuria hujusmodi fuerit satisfactum.

48.

Si vero ipse bannitus in castro aut civitate regali sine voluntate regia servatus fuerit: tunc contra talem civitatem, aut purchravium ipsius castri, per barones terrae et omnes terrigenas procedatur tamquam contra alios terrigenas inimicos, in bonis ipsius civitatis et castri res mobiles tantummodo pro eorum expensis recipiendo tam diu, donec ipsum bannitum a se duxerint dimittendum. Hereditatesque ipsius civitatis et castri, si expugnatae fuerint, ad ipsum regem pertinere debebunt; purchravii vero praedicti hereditates propriae ad illum, qui injuriam passus est, ut praemittitur, devolventur, nisi idem purchravius poenās praedictas solus obedienter voluerit sustinere.

49.

Si quis vero de hoc accusatus dixerit, se eundem non servasse: hoc a die ejusdem accusationis infra VI septimanas coram rege aut beneficio Pragensi debet ostendere, et se purgare per proprium juramentum sine cespitatione qualibet.

by těch šest nedělí minulo, má takéž prowolán býti, že jest ztracenec proti králi i proti všie zemi; a má k němu pomsta býti s pomocí všie obce, a dědiny jeho všecky, cožby jich jměl, mají tomu bitému přisúzeny býti, aby je držal a jich požíval, dokudžby mu se dosti neodestalo.

48.

Pakliby ten ztracenec na hradě, neb w městě kterém králowě, přes to prowolanie zachován byl, bez králowy wóle: tehdy proti tomu hradu a purkrabi, neb proti tomu městu, mají páni se vši obcí wstáti, jako proti zewným nepřátelóm, a jich nábytky k té potřebě a k nákladóm bráti tak dlúho, dokudžby toho wýpovědníka jim newydali. A pakliby toho hradu neb toho města mocí dobyli: Českému králi jich dědiny mají postúpeny býti; ale dědiny toho purkrabie, kteréžby vlastnie byly, tomu raněnému mají přisúzeny býti, aby je držal, dokudžby mu se dosti neodestalo.

49.

Pakliby kto obžalován byl, by jej chowal, a on se k tomu neznal: swú newinu má pokázati před králem, neb před úředníky Pražskými, w šesti nedělích, sám jedno za to přísáhna bez zmatku.

50.

Si autem ipse rex eundem bannitum servare volerit: tunc terrigenae ipsum regem rogare debent, ut ipsum tenere non debeat nec tueri, sed potius eos circa haec statuta debeat conservare. In eo ipse rex debet eos exaudire; et si eos non exaudiret, tunc primo civitatem (*sic*) vel castrum, ubi talis servatur, debet expugnari per terrigenas.

51.

Alii etiam dicunt, quod si rex noluerit eos exaudire: tunc ipsi terrigenae in negotiis suis eidem regi astare non debent, nec obligantur tam diu, quousque eundem duxerit dimittendum a se. Si quis vero dominorum eidem regi tunc apponeret ¹⁾ in aliquo vel juvaret: tunc talis reputari iniquus homo debet ab omnibus terrigenis supradictis, et haberi similiter tamquam hostis.

Et similiter in causis factis per rapinam, furtum, sublationem censuum, procedetur per omnia, ut superius est expressum.

52.

Item casus: Petrus quidam, nocturno tempore veniens ad domum Henrici, eandem domum violenter excussit, res ejus omnes asportando. Et si idem Henricus talem causam judicialiter prosequi voluerit, procedat in hunc modum. Primo, quia eo nocturno tempore excussionis de-

50.

Pakliby král Český toho ztracence chtěl chowati: tehdy všichni zemené mají jeho prositi, aby jich práva nerušil, a on je má uslyšeti. Pakliby jich neuslyšal: tehdy všeccka obec toho hradu neb toho města, kdežby chován byl, má dobýwati; a když dobudú, mají k tomu ztracenci pomstu učiniti a nábytky pobrati. Než dědiny vždycky k králowstwi mají ostatici.

51.

Druhý obyčej jest: kdyžby jich král nechtěl uslyšeti, tehdy všichni zemené nemají jemu služby ani žádného řádu činiti, dokudžby toho ztracence choval a jim jeho newydal. A pakliby který pán tomu králi přes to službu neb který řád ukazoval, anebo jej sám choval, anebo jiného ztracence neb zloděje přes otsúzenie panské choval: má z země wypovědien býti, a své dědiny aby rozprodal we třech létech, a jich obce i práva byl otsúzen. A mají jej všickni, ktož k České koruně slušejí, za svého nepřítele jmieti.

52.

Kdyžby kto z násilé nočního koho chtěl pohoniti, má tento řád zachowati: když mu se to násilé děje, má sousedy

¹⁾ P. opponeret.

bet clamare, ut vicini audiant violentiam, quae sibi infertur; deinde id ipsum eisdem vicinis notificare non obmittat; tandem infra duas septimanas hoc beneficiariis significet, et ab eis, ad conspiciendum illam excussionem et inquirendum de ipsa a vicinitate, bedallum terrae imploret. Et eodem bedallo sic recepto, ostendat domum suam excussam, ostiaque ejus et cistas ac alias res confractas, et pennas de plumalibus dispersas, et alia, si quae ibi sunt perpetrata; convocatisque vicinis, eorum testimonium super praemissis imploret, ut haec recognoscant coram bedallo eodem. Quo facto, bedallum alium ad citandum recipiat, et reum cum apta querimonia, vel signo ejus, pro quo citare intendit, nec non ipsum bedallum, cum termino quatuor septimanarum minime vel maxime sex septimanarum, imponere ad tabulas nullatenus obmittat. Qui bedallus per se et solus, si idem reus residet in Pragensi districtu, citabit; si autem in alia provincia residentiam habuerit, cum alio bedallo czudae illius districtus, in domicilio ipsius, et in civitate vel oppido proximis, die et hora forensi, convocato populo, ut praemissum est supra, citabunt.

53.

Quo termino veniente, citatione ipsa consueto modo pronuntiata, idem actor querimoniam suam proponet; citatus vero, si praesens fuerit, per se vel per commissarium suum, id est per procuratorem suum, de concilio petito prius et praehabito, dicet contra, quid sibi vide-

obapolně přiúpěti, aneb je přiwołati, a jim to oswědčiti. Potom we dwú nedělí má komorníka wzieti, aby se toho optal, a má jemu ukázati dóm wybitý, dvěře nebo truhly, nebo jiné domowité věci, na kterýchž se jest jemu škoda stala. I má přivesti ty súsědy předeň, aby wyznali před ním, že jsú k tomu násilí w noci přiwołáni. A když wyznají, a ten komorník to wyzná před úředníky: má to we dsky wložiti, a jiného komorníka na póhon wzieti, aby jej pohnal; a ten komorník má toho pohnati w jeho domu před čeledí, a trhem ten póhon prowolati w najbližším městě.

53.

A když ten rok přijde a póhon swědčen bude: tehdy pówod žalobu má prowesti z toho násilé. A staneli pohnaný,

bitur expedire. Et si per dicta sua non valebit actorem evadere, tunc quaeret ab actore, quando eadem excussio sit commissa? ipséque actor tenetur dicere annum et diem, quando sit facta. Deinde quaeret, si idem actor habeat retro se bedallum, qui illam excussionem conspexit, et de eadem inquisivit? qui eundem bedallum statim debet producere et juxta se habere; et idem bedallus, sicut vidit et a vicinis audivit, et quando sit factum, debet confiteri. Et si idem bedallus discrepaverit in ipsa sua confessione, dicendo alium diem vel annum, quam quae dixit actor, interrogatus de praedictis: tunc mox idem actor perdit causam eandem. Et si non discrepaverint: tunc citatus quaeret, si eadem excussio beneficiariis fuerit notificata? et eis respondentibus, quod sit: tunc legi tabulas mandabit. Quibus perlectis, si non discrepaverit tenor earum a querimonia proposita, ad ulteriora procedetur eo modo per omnia, sicut superius est expressum; ex quo ferrum candens abolitum est, quod prius post juramenta partium in causis talibus per ipsum citatum vel ejus zastupnikum ad majorem purgationem recipi debebat. Et hoc credo, quod illud jus recipiendi candens ferrum, plus fuit institutum propter terrorem et poenam, quam propter aliquam tentationem Dei, ut a talibus excussionibus eo perterriti facilius cessarent.

54.

Item si aliquis, animalia sua depascendo, alteri in hereditate ejus dampnum

má otázati, kdy se jest stalo, a pówod má powědieti, kterého léta a který den. Tu pohnaný má otázati, máli komorníka, jenžto to opatroval: a ten pówod ihned má mieti komorníka podlé sebe, aby jemu wyznal, co jest widěl, a co se jest ot súsědów uptal. A uhodili komorník w též: tehdy pohnaný káže sobě dsky čisti; a srownáli se žaloba se dskami a s tiem komorníkem, tehdy má swětle rozežžené železo před pohnaným položeno býti, aby na něm dwa háky položil, a přísáhl za swú newinu. A to jest ustaweno pro strach, aby se násilé tiem méně dalo, bojiece se horkého železa. A kdyžby nezdržal prstów na tom železe, dokudžby přísahy nedokonal: tehdyby tu při ztratil i hrdlo. Ale kdyžby komorník jinak swědčil, nežliby pówod žalowal, aneb se dsky dělily s žalobú: tehdy pohnaný má toho prázdnen býti.

54.

Kdyžby kto swój dobytek pasa, komu na jeho dědině obilé spásł nebo ztláčil:

fecerit, conculcando blada sua: tunc idem talem causam judicialiter prosequendo, utatur hoc processu. Primo id ipsum beneficiariis significabit; deinde petet bedallum, qui eandem conculcationem et damna conspiciat, et ea, quae viderit, tempore suo coram beneficiariis recognoscat. Quo bedallo recepto, ostendat ei hereditatem, in qua praedicta damna sunt commissa; deinde alium recipiat bedallum ad citandum, et eundem cum reo, querimonia et termino competenti huic negotio, ad tabulas imponat. Tandem tempore iudicii, quo querimonia proponitur, actor tenetur juxta se habere et producere illum bedallum, qui conspexit damnum praedictum, ut ea, quae et quando vidit, ibi statim recognoscat.

55.

Et simili modo procedetur in causis, quae per succisionem silvae, arborum fructiferum (*sic*), pratorum, vel capturam piscium fuerint factae. Si vero citatus dixerit: »domine iudex! peto nuntios, ut mihi et parti adversae dentur, qui videant, in qua hereditate et ubi haec sint facta, de quibus hic querulatur:« tunc idem iudex ipsos nuntios, hoc est bedallos, utrique parti unum, non debet denegare; eis terminum certum, in quo cum ipsis nuntiis per se, vel per commissarios suos ad haec specialiter constitutos, in eadem hereditate, ubi damnum commissum exstitit, de quo quaestio vertitur, peremptorie debeant comparere, aliumque terminum assignabit eisdem, ut cum eisdem nuntiis coram eo compareant, et referant iidem

tehdy ten, chceli z toho pohoniti, má tento řád zachowati. Najprvé tu škodu má úředníkóm Pražským opovědieti, a komorníka wzieti, a jemu tu škodu ukázati. Potom má wzieti komorníka jiného na póhon, a to we dsky wložiti. A když rok přijde, a on žalobu prowede, má mieti podlé sebe toho komorníka, jenžto opatrowal, aby jemu hotow byl k seznání. A když se nebudú dsky děliti s žalobú, tehda pohnaný má se jemu zprawiti na kříži se zmatkem, a má mieti jiná dwa, ježto máta swobodné dědiny, aby očistila jeho přísahu.

55.

Kdyžby kto pro štěpy, pro lúky, pro lowenie ryb, neb lesu srubanie, chtěl koho pohoniti, má napřed úředníkóm Pražským opovědieti, a komorníka wzieti na ohledanie. Potom jiným komorníkem pohnati, a to wšecko we dsky wložiti. A když rok přijde, má žalobu prowesti, a komorníka za sobú mieti k wyznání, jakož swrchu psáno jest. A kdyžby žalobu prowedl, a pohnaný žádal úředníka na ohledanie, tehdy jemu sudí má dáti komorníka, a póvodu druhého, abyšta spolu jela a ohledala, kdy a na které

nuntii, quae per ipsas partes in ipsa hereditate gesta fuerint sive dicta. Qui nuntii nominatim, et commissarii, si constituti fuerint, cum ipsis terminis in terrae tabulis debent plenius consignari.

56.

Termino vero primo, in quo esse debent in hereditate, veniente, ipse actor vel ejus procurator capucium, pallium, gladium et quodlibet vestimentum usque ad cingulum, a se deponens, non residens in equo, sed peditando, (quia si ea non deponeret aut equo praesideret, praedicta non deposita et ejus equus ad nuntios sive bedallos eodem ipso facto pertinerent), adversarioque suo et ejus bedallo praesentibus, intrans calcansque suis pedibus super hereditatem illam, in qua damnum commissum est, dicet: »nuntii, audite, quod iste citatus, (nominando eum), mihi dampnum intulit per conculcationem bladi vel succisionem arborum vel silvae etc. Et hoc damni habeo pro tali pecunia; prout in querimonia fuerit expressum.

57.

Tunc citatus, deponens a se similiter praedicta, cum suo bedallo assistens, ingrediensque super eandem hereditatem, si sua est, dicet: »audite bedalli! haec hereditas est mea«, allegans jus suum per titulum, quod habet ad eandem; adjiciens: »audite nuntii! quod hunc acto-

A. Č. II.

dědině ta škoda stala se; a má jima rok položit, kdy se máta vrátiti a wyznati. A kdyžby se vrátila, a což byšta wyznala, to má všecko we dsky popsáno býti.

56.

Tuto znamenaj: kdyžby ten den přišel, ježto máta ohledovati tu škodu ta komorníky: tehdy ten pówod, nebo jeho poručník, na tom místě má jich dočkáti na koni. A kdyžby je uzřel, má s koně ssiesti, a má s sebe kuklu snieti a meč otložit, plášť i jiné rúcho s sebe swléci až po pás. Pakliby toho neučinil, tehdy ten kón, meč, i to rúcho, w čemžby jej zastihli na koni, má spadnutí na komorníky ty. A kdyžby jich dočkal obnaže se, a pohnaný, neb jeho poručník tu stál: tehdy má wstúpě nohů prawú na tu dědinu říci: »poslowé slyšte, že tento (ukáže naň prstem, a pojmenuje jej a odkudž jest) tuto mi škodu učinil, (pojmenuje), obilé spásł, neb štěpy otrásł, neb ryby wyłowil, neb les srúbal, na čemžby mu se škoda stala; a ty škody mám ot něho za sto neb za dvě neb wiece hřiwen stříbra«, jakž jest summa w žalobě.

57.

Tehdy pohnaný takéž se má obnažiti, a ot sebe všecko otlože, má na tůž dědinu wstúpiti lewú nohú, a má říci: slyšte poslowé, tato dědina jest má a ne jeho, ač má k ní které práwo, toho dotýkaje práwa; a tohoto pówoda vzdá-

rem do sive trado, quod vulgariter wdáwaju dicitur, beneficio Pragensi in trecentis denariis.«

58.

Et tunc ipse actor similiter dicere debet; »et ego eundem citatum do et trado similiter in trecentis denariis.« Et iterum ipse citatus dicet: »et ego ipsum adversarium trado in sexcentis denariis;« et ipse actor dicet iterato: »et ego eum trado etiam in sexcentis denariis.« Deinde citatus dicet: »et ego trado eum in noningentis denariis;« et ipse etiam actor dicet: »et ego eum trado similiter in noningentis denariis.« Tunc ultimo ipse citatus dicet: »et ego eum trado w ohřeb;« et similiter actor dicet. Vel aliter etiam fieri potest traditio seu wdávanie, cum aliquis ex litigantibus dicit: »ego dono adversarium meum beneficio in trecentis denariis;« et ipse adversarius: »et ego eum etiam dono in sexcentis denariis;« et ipse iterum donat in noningentis denariis; et alter econtra tradit in XII centenariis; et ille iterum; et ultimo dicere debet: »et ego dono ipsum in ohřeb;« et ipse eundem similiter tradet in ohřeb.

59.

Quid autem ohřeb dicatur? Quidam dixerunt, quod si ille taliter traditus be-

wám úředníkóm Pražským we třech stech peněžích.

58.

Tehdy pówod má říci: slyšte komorníci! jáť sem jej pohnal, jáť jej vzdávám úředníkóm Pražským we třech stech peněžích. Druhé pohnaný má říci: a já vzdávám jej w šesti stech peněžích; a pówod druhé die: a já jej vzdávám w šesti stech peněžích. Třetí pohnaný die: a já jej vzdávám w dewieti stech peněžích; a pówod také třetí die: a jáť jej také vzdávám w dewieti stech peněžích. Tu čtvrté a posledně pohnaný má říci: a jáť jej dávám na ohřeb; a pówod takéž die: jáť jej také vzdávám na ohřeb.

59.

Tuto znamenaj, že to vzdávánie má osvědčeno býti úředníkóm toho kraje; a ti úředníci mají to wznést na úředníky na Pražské, a cožby jim bylo swědomo o téj při a o těch dědinách, pod swú přísahú mají powědieti; a úředníci Pražští podlé jich wyznánie mají tu při rozsúdiť. Tuto pilně znamenaj, co jest to ohřeb:

neficio in suo jure defecerit, privandus sit rebus et capite, tanquam vivus sepultus; quia ohřeb in vulgari sonat tamquam circumsepultus. Alii vero dicunt, quod ohřeb dicatur ille terminus, quem in tali traditione juris non licet transgredi. Tertii vero dicunt, quod ohřeb (est) aequivalens et consimilis pecunia, quae in praedictis omnibus traditionibus (est) expressa.

60.

Unde his ita praehabitis, partes eadem cum ipsis nuntiis in termino suo coram iudice comparere debent, pro ipsis pecuniis in eisdem traditionibus expressis et nominatis cum beneficiariis plenius concordantes. Deinde nuntii ipsi ea, quae in ipsa hereditate gesta sunt atque dicta, coram summo camerario, iudice et notario et aliis beneficiariis et baronibus fatebuntur. Et tunc iudex, auditis nuntiorum dictis, ad probandum allegationes partium hinc inde factas cum testibus, de quibus dicetur infra, terminum assignabit. Et si aliqua partium defecerit, vel in termino non comparuerit: tunc illa pars parti adversae in ipsa causa, ac etiam in totali pecunia expressa quotienscunque in traditione praedicta, ipso facto condemnatur, et datur parti eidem triumphanti pro jure, et ipsa dat memoriales. In aliisque articulis ad ipsam causam obtentam necessariis, videlicet monitione, inductione, dominatione et taxatione, procedetur per omnia, sicut superius in causa de spolio et aliis est expressum. Circa

jedni pravie, že kterýby propadl a při svú ztratil před úředníky Pražskými, má ot-súzen býti hrdla i zboží, jakoby byl již pohřeben; neb ohřeb česky vzní jako pohřeb. Druzí pravie, že ohřeb jest rok položený státi před úředníky, a ktožby jej zameškal, jiné winy nemá, než aby ztratil hrdlo i zboží; protož jeho neslušie ižádnému zameškati. Třetí pravie, že ohřeb jest summa těch peněz, w kterýchž se vzdávají úředníkóm až do dvanádsti set.

60.

Protož ten rok má jim položen býti pod hrdlem i pod zbožím, aby se smluwili s úředníky o ty penieze, jakož se w nich vzdávají; a kterýžby se nesmluwil, neb na tom roce nestál, tenby ztratil hrdlo i zboží. A kdyžby se oba

quod tamen notandum est, si ex praedictis aliquis, videlicet actor vel reus, in praescripto termino, in quo comparent in hereditate, dixerit, quod illam hereditatem emit apud talem pro tanta pecuniae quantitate, et annos hereditarios nondum extenuit, sed disbrigatores ejusdem certos habet, »et ideo traditiones hujusmodi nolo facere, sed ipsos disbrigatores constituam, qui hoc mihi debent disbrigare:« hoc non obstante, ipse adversarius ejus in ipsis traditionibus procedere non obmittat, ne videatur non praesumere de jure suo; alias succumberet in causa eadem, nisi inter partes ipsas de consensu eorum aliter fuerit ordinatum. Item notandum, quod quando in beneficiis provincialibus in talibus traditionibus devenitur ad punctum illarum probationum pro hereditatibus, in quibus fiunt hujusmodi traditiones: tunc tales probationes ad beneficiarios Pragenses cum ipsius causae informatione deducuntur, et ibi coram eis terminantur; et postquam terminatae illae probationes fuerint, ad ipsos beneficiarios provinciales per executionem juris terminando finaliter deducuntur et transmittuntur.

61.

Item si aliquis alium convenire in figura judicii voluerit, quia ei census suos denariales vel alios sine jure sustulit in hereditate sua, sic procedet: primo notificabit beneficiariis damnum illud; deinde citatum, querimoniam, bedallum et terminum more praescripto imponet ad tabulas; et tempore judicii, cum proponitur querimonia, si citatus voluerit nuntios

smluwila, tehdy ti poslowé, jižto sú byli na to opatrowanie wydání, to což sú slyšeli a widěli; mají powědieti wplně; a úředníci Pražští wětší, což za práwo wynesú a kterémuž dadie za získané, na tom má ostati, a on dá památné, i má sobě dowesti řád, tociž umluwu w zwod, až do ohledání.

61

Kdyžby komu úroci byli wzebráni, peněžní neb obilní, neb kteříž koliwěk jiní, na jeho dědinách, tento řád má zachowati. Nejprwé má opowědieti úředníkóm Pražským, a komorníka wzieti na uptání. A kdyžby se toho uptal, a před úředníky wyznal, má to we dsky wložiti, a jiného komorníka wzieti, aby toho pohnal, ktož jest jemu winen. A když bude

super hereditatem, in qua ipsi census situati sunt, poterit postulare; facturus cum eisdem, prout superius in proximo capitulo est expressum.

62.

Item si quis alterius arbores fructiferas, quae ščepy dicuntur ¹⁾, succiderit, vel apes subtraxerit, aut eas quocunque modo destruxerit, vel etiam equatias, quae sweřepice dicuntur, interfecerit, vel aurum subtraxerit, effodendo de terra, vel quocunque modo in eisdem rebus damnum fecerit, vel manum aut pedem, vel digitum aut aliud membrum absciderit, seu mutilaverit eum, vel mendam fecerit in aliquo praedictorum; et si idem, cui injuria illata fuerit hujusmodi, judicialiter prosequi injuriam voluerit, hunc ordinem judicii habere debet: quia id damnum beneficiariis notificabit, et bedallum ad conspiciendum illud damnum habebit; deinde alium bedallum ad citandum obtinebit; deinde ipsum bedallum cum reo, querimonia et termino duarum septimanarum minime, vel sex septimanarum maxime, ad terrae tabulas imponet. Quo veniente termino, ipsam citationem pronuntiabit, et alium bedallum obtinens, cum alio termino consimili, ad tabulas una cum procuratore, quem sibi constituerit, imponet; et eodem termino secundo veniente, iterum citatione pronuntiata, alius tertius bedallus ad citandum recipitur, et cum tertio termino consimili in tabulis consignatur. Circa quod notandum: si contra

na žalobě, žádali pohnaný posłów na optání, mají jemu vydání býti, a týž řád učiniti až do ohřebu, jakož swrchu psáno stojí.

62.

Kdyžby kto komu škodu učinil na štěpiech, na wčelách, na sweřepiciech, na zlatu, na chromotě, nebo w twář jej posěkl ohyzdně, a on z toho chtěl pohoniti: najprwě tu škodu má úředníkóm Pražským opowědieti, a komorníka wzieti na opatření. A když komorník to wyzná, a to we dsky bude wloženo: má wzieti druhého komorníka, aby jej pohnal k prwniemu roku. A když ten póhon bude swědčen, móż sobě poručníka učiniti; a ten poručník, nebo on sám, má wzieti druhého komorníka, aby jej k druhému roku pohnal, a potom třetieho, jakož swrchu psáno stojí, až do žaloby.

¹⁾ Quae ščepy dicuntur — *chybí w P.*

primam citationem nulla exceptio valida opponatur, quae ipso facto eandem citationem destrueret: tunc contra secundam et tertiam legitime factam nulla exceptio fieri debet. Si autem exceptio legitime probata fuerit contra secundam vel tertiam citationem: tunc illa citatio, quae reprobata fuerit, amittetur, alia, quae processit, nullatenus cassata; sed citabitur aliter, ut citationes ipsae omnes tres compleantur. Cetera fiant, ut in causis aliis praedictis.

63.

Cum autem per citatum fuerint narrata ¹⁾, prout narrantur, negata: tunc actor per se vel suum substitutum ad hoc, quem nominavit in querimonia, iurabit contra citatum, quod id damnum ei intulit, prout fuerit informatus. Et si jurando processerit, tunc citatus per se iurabit econtra, quia innocens est: et si processerit jurando, tunc juxta se habere debet sex idoneos viros, qui iurabunt, quod iuramentum ipsius citati verum extitit et non falsum; et si etiam processerint in iuramento, tunc citatus mox absoluitur ab instantia ipsius actoris.

64.

Circa quod notandum, si praedicta mutilatio manifesta non fuerit, sed dubium sit de eadem, si sit mutilatio ipsius membri vel non: tunc pro tali dubia mutilatione agi in iudicio non potest, donec

¹⁾ *A. variata.*

63.

A kdyžby pohnaný zdvihl sě k newině: tehdy pówod ¹⁾ sám nebo kohožby miesto sebe w žalobě jmenował, má napřed prisieci proti pohnanému, že jest jemu tu škodu učinil; a kdyžby přisahaje zmátl, tehdy pohnaný má prázdnen býti. Pakliby přisahaje prošel, tehdy pohnaný má za newinu prisieci; a kdyžby prošel, má za sobú jmieti šest swědków, kteříž mají na swobodných dědinách; a ti mají přisahati, že jest jeho přisaha prawá ale ne křiwá. A kdyžby nižádný nezmátl, tehdy má póhonu prázdnen býti.

64.

Tuto znamenaj, kdyžby bylo o chromotu, a nebylo ještě poznáno, jestli chromota, či nenie: tehdy nemá ta pře ot-súzena býti až do roka; a po roce má ohledán býti. A budeli chromota, mají

¹⁾ *P. póhon.*

unus annus labatur; eo vero anno lapso, cum apparuerit manifeste mutilatio, tunc agatur pro eadem.

65.

Si quis vero alium verberaverit, aut vulneraverit quoquomodo, plagas lividas aut sanguineas apertas ei faciendo: pro eisdem plagis una citatio tantummodo fieri debet, et solus actor jurabit, quia solus dolorem sustinuit, et nominabit quot plagae sint ei illatae vel factae. Et si vicerit in causa, tunc pro qualibet plaga ei V grossi pro satisfactione dari debent.

66.

Item casus. Petrus quidam intromisit se de hereditate Henrici sine jure; qui Henricus, agens in iudicio, sic procedet. Primo citationem trinam, de qua supra dictum est, praemittet, et querimoniam suam ad tabulas terrae inponet; deinde coram iudice praesente et praesidente, summo camerario et notario terrae, iudicio ceterisque beneficiariis Pragensibus et baronibus terrae, quorum numerus septenarius aut major esse debet; et si ante responsionem querelae citatus nuntios postulaverit sibi dari, ut illam hereditatem, de qua fit quaestio, videant, sibi non debent denegari. Et procedetur in termino ad hoc daputato in traditionibus, quod wdawanie dicitur, ut superius est praemissum. Si autem idem citatus de ipsorum baronum terrae consilio, quorum

jej otsúdití za chromotu; pakli nebude, ale má prázdén býti.

65.

A chceli jej, neb koho jiného, z té rány pohnati, aneb ktožkoliwěk koho z ran nechromých kdyžby chtěl pohnati: o ty má býti jediný pohnon, a žaloba prostá z jedné rány neb ze dvou, neb ze tří, neb cožby jich jmenoval v žalobě. A za ty rány pówod má napřed přísahati, že mu jest je učinil; a zmátliliby přísahu, tehdy pohnaný má prázdén býti; pakli projde, tehdy pohnaný má přísieci zá newinu, a projdeli, bude prázdén; pakli změte, má dáti za každú ránu pět grošów.

66.

Kdyžby kto komu dědiny držal, a on jej chtěl pohniti: beze všech opowědí má jej třikrát pohnati, a každý pohnon we dsky wložití. A když pohnon třetí bude swědčen: tehdy pohnaný, žádáti úředníka, aby ohledal ty dědiny, z kterýchž jest pohnán, má jemu dán býti; pakli nežádá, neb to zamešká, tehdy před

ipse citatus medietatem et actor aliam medietatem habere debent, respondendo, negabit narrata: tunc pars utraque coram tabulis quaelibet novem testes nominabit, parte alia praesente; et si voluerit pars, contra quam nominantur testes, eo instanti cum nominantur et ad tabulas conscribuntur, de ipso numero novenario duos poterit remove, et sic septem ad tabulas ponentur. Si autem hoc fuerit permissum aut neglectum, quod ipse septenarius numerus ipsorum testium conscribatur, amplius non licebit aliquem ex eis rejicere vel etiam amovere. Circa quod notandum, quod iidem testes esse debent idonei et bonae famae, de thoro legitimo, et nobiles seu wladyky, et suas proprias hereditates, non regales, et certas residentias habentes; et quod de illo septenario numero conscripto, si non plures, tunc quatuor saltem in eadem provincia residentiam habeant, in qua sita est illa hereditas, pro qua litigatur. Praeterea ipsae partes, cum eisdem conscriptis testibus, in termino ad jurandum eis per iudicem assignato, in castro Pragensi ante capellam ad hoc deputatam coram beneficiariis Pragensibus, hora qua ad primam pulsatur, se debent repraesentare, et nominatim se significare infra pulsum eundem.

67.

Quo facto, cessatoque pulsu eodem, unaquaeque pars testes suos, stantes ante capellam, parte alia stante in capella, producet ad nominationem et vocationem notarii, et inducet ad capellam. Eisque sic

žalobů má žádati polowici pánůw, kteříž w súde sedie, a pówod druhů polowici k swej radě; a ti jim mají k jich radě wydání býti. A když pówod žalobu provede, má mieti dewět swědkůw k zemi usedlých, jižto mají swobodné dědiny, sobě ku pomoci; a z těch mají býti tři z toho kraje, ježto ty dědiny záležie, nebo jich wiece. Tehdy pohnaný má otwrci dwa z těch dewieti, kteráž chce, a sedm jich má ostatici k swědectví; pakli to zmešká do žaloby, tehdy po žalobě nemůž ižádného z nich otwrci. A ti swědci, buď jich dewět nebo sedm, mají hotowi všickni býti ku přísaze, a do kaply před úředníky mají opowědieni býti, a uwezení w tu hodinu, ježto ku primě zvoně, dřiewe než přestanú zwoněnie.

67.

Tu pohnaný, chceli na těch swědcích dosti mieti, má dočakati jich přísahy, a z nich ze všech tři zwoliti, jižto

productis, de ipsis testibus per adversam partem tres, qui jurare debeant, eliguntur, et sic electi in tabulis consignantur. Deinde jurabunt testes actoris, unusquisque per se, prout ter ¹⁾ fuerit informatus; et si omnes processerint, tunc jurabunt similiter testes partis citatae.

68.

Et si omnes jurando processerint, quid ultra faciendum sit, hoc ignoro; quia prius citatus super aquam mittebatur, quod jam abolitum est, et quid juris sit pro eo, per barones nondum est inventum. Et si actor vicerit in causa ipsa, tunc monitione praemissa, post duas septimanas per beneficiarios, videlicet vicecamerarium cum bedallo terrae, induci debet hereditarie super hereditatem eandem in jure obtentam. Et post eandem inductionem, idem actor, vel ejus heredes, cum camerario sive bedallo in ipsa hereditate poterit et debet dominari; postea facturus de hereditate ipsa, sicut de re propria, sicut ei videbitur expedire.

Et notandum, quod omnes causae pro hereditatibus, pro capite, mutilationibus, raptu, et pro damnis aut debitis et plagis magnis, quae se extendunt ultra summam centum marcarum argenti, coram iudice, praesente summo camerario, notario et baronibus septem, debent pertractari; minoresque causas, extendentes se usque ad centum marcas, ipse iudex cum notario et baronibus sine ipso summo camerario potest per se judicare; ipseque

mají přísahati. Pakli chce proti pówodu i proti jeho swědkóm, móż také jmieti swých sedm swědków, jižtoby z nich tři proti pówodu i proti jeho swědkóm měli přisieci; akdyžby který swědek pówodów nebo pohnaného swú přísahu zmátł, nebo hodinu primy zameškal, tenby swú při ztratil.

68.

Pakliby oboji prošli, tehdy pówod má do vody břiesti, a pohnaný za ním, tři kročeje vzdálí. A kdyžby pówod utonul w těch třech kročejích před ním, tehdy pohnaný má se vrátiti, a toho newinen býti. Pakli pówod přebrde, tehdy pohnaný má za ním břisti; a přebrdeli také, tehdy jest jeho prázden; pakli utone, tehdy ty dědiny i život ztratí.

¹⁾ A. tibi.

camerarius summus sine ipso iudice iudicare non valet per se nec pro obulo. Ceterum minores beneficiarii, videlicet vicecamerarius, viceiudex et vicensarius, cum aliis beneficiariis et terrigenis, causas minores, videlicet ad summam decem marcarum argenti minus uno lotone se extendes vel infra, videlicet pro damnis, debitis, vadiis et plagis tantummodo possunt iudicare. In capellam vero postquam pervenerint cum eorum iuribus litigantes, pro quocunque majori negotio fuerit, iidem minores beneficiarii iudicare possunt, et culpabilem aut contumacem in causis et pro causis omnibus praedictis totaliter condemnare; coram quibus etiam beneficiariis minoribus notificationes damnorum, capitis, mutilationibus, vulneribus, raptus et cujuslibet alterius facti, nec non citationum pronuntiationes, iuramenta, significationes seu repraesentationes et alii actus iudiciales quicunque possunt et debent fieri, et eorum relationi simplici in talibus est credendum. Et si quis dicto eorum voluerit contraire, idem tenetur se ad talionem obligare, et iidem beneficiarii omnes simul tanquam unus homo in eadem causa litigantes stare debent.

69.

Item si aliquis hereditatem alterius ad eum jure affinitatis pertinentem, puta apud patrem vel fratrem aut patruum vel alium amicum suum, qui est de paterna et non de materna linea procedens, emerit pro aliqua pecuniae quantitate, et si ille affinis eandem hereditatem obtinere voluerit infra annum et diem, quae dies sex

69.

Tuto znamenaj: kdyžby kto dědiny u čieho bratra neb prietele kúpil, ježto by ten bratr nebo prietel byl jemu po otci, to jest po meči, ale ne po materi, to jest po wřeteně, a kdyžby ten prietel, jenžto jest po meči, chtěl tu dědinu obdržeti: tehdy má trój póhon učiniti před rokem a přede dnem, a ty peníze,

septimanas dicitur continere: pro eadem hereditate citare, vel saltim bedallum ad citandum debet recipere, et eundem cum querimonia more solito tabulis consignare, tresque citationes facere, et in termino quolibet pecuniam totam, pro qua ipsa hereditas vendita est, coram beneficiariis demonstrare, protestando, quod eandem pecuniam paratus est dare eidem citato, et per hoc hereditatem suam affinem obtinere. Et similiter faciet coram iudice, stans ante tribunal iudicii. Et si ipse citatus, allegans pro se aliquid, videlicet quod habet disbrigatores hereditatis ejusdem, aut quod ipsa hereditas ad actorem non pertinet ex eo, quia ille, qui ei ipsam vendidit, in directa paterna linea non est ejus affinis, vel aliquid aliud simile, vel etiam tacens staret, requisitusque ter, ipsam noluerit recipere pecuniam: tunc idem actor mox eandem pecuniam projicere et assignare debet beneficiariis Pragensibus, per eos inter se distribuendam. Si autem ipse citatus eandem pecuniam receperit, cedendo liti: tunc ipsa pecunia coram ipsis beneficiariis numerari debet; et si unus grossus vel plures defuerint de numero, quem ipse in querimonia notavit: tunc statim ipse actor in causa succumbet eadem. Si autem non receperit pecuniam, ut est dictum, tunc ad probationes procedendum est cum testibus, ut in proximo supra capitulo est expressum.

70.

Circa quod sciendum est, si aliquis hereditatem aliquam per modum et titulum emptionis, donationis, permutationis

za něž jest prodána ta dědina, úředníkom Pražským má položiti. A když pohnaný chce přijeti peníze, má jemu dědin postúpiti, a úředníci mají jemu peníze vydati; a kdyžby se jediného groše nedostalo, nebo který groš byl měděný aneb falešný, tehdy pohnaný má ostati při dědinách kúpených, a penězi úředníci Pražští mají se rozdělití podlé svého řádu. Pakli přijme peníze, žádného newyvrha, tehdy jest jej právě ssul, a má jemu těch dědin postúpiti.

70.

A kdyžby kto dědiny trhem nebo směnů přijal w swú moc, a rok a den držal, a žádný naň nesáhl: tehdy po tom

vel successionis, aut alium modum quemcunque fuerit assecutus, et is eandem per unum annum integrum et diem, de qua supra dictum est, pacifice tenuerit et praescripserit sine interruptione juridica: amplius pro eadem hereditate jure affinitatis citari non debet. Et si a die assecutionis hereditatis ipsius eam per triennium et sex septimanas continuas absque juris impedimento tenuerit: ad nullius instantiam pro eadem hereditate de cetero debet citari; et si citatus fuerit, non tenetur respondere citanti.

71.

Similiter si quis hereditatem suam alicui in pecunia obligatam redimere voluerit, sic faciet: trinam citationem praemittet, et pecuniam ipsam, in qua ipsa obligata extitit hereditas, exhibendo actori, si eam recipere voluerit et sibi hereditatem resignare; in aliis processurus, prout superius est expressum.

72.

Item si quis, habens partem hereditatum aliquam, fratrem vel alium parentem suum pro portione sua aliarum hereditatum patrimonialium citare voluerit: ante omnia partem suam praedictam, quam possidet, ad communitatem ipsius citati et suam exhibere debet, et tunc pro aliis omnibus divisionem aequalem postulare.

73.

Item si aliquis, uxorem habens legitimam, ipse aut ipsa uxor citare aliquem

roce žádný přítel nemož jeho ssúti. A pakliby tři léta a osmnáste nedělí ty dědiny držal, nemá jeho žádný z nich pohoniti přiwuzenstwím, neb jest již léta zemského řádu wydržal.

71.

Takěž kdyžby kto swú dědinu komu w penězích zastawil, a chtěl zasě wyplatiti, má to učiniti do tří let a do osmnáste nedělí, a má jej trojím pónonem přihnati ku penězóm. A pakli zamešká tři léta a osmnáste neděl, tehdy již z těch dědin nemož pohoniti, neb jest léta propustil.

72.

Kdyžby kto z dielu swého dědicstwie chtěl pohoniti bratra nebo strýce, nebo swého přiele: najprwé před pónonem všeco swé, cožby měl na dědinách nebo na nábytcích, má úředníkom Pražským opovědieti, a to všeco k rozdielu má položiti neb přiložiti; tož toho přiele trojím pónonem pohnati k rozdielu: a to má učiniti nepropúštěje let, jakož swrchu psáno stojí.

73.

Kdyžby kto, pojma ženu, chtěl on nebo ona pohoniti z wěna, ježtoby to

pro hereditate dotali obligata, aut pro ipsa dote, si se extendit ultra decem marcas, ad iudicium voluerit, et ea prosequi iustitia mediante: trinam citationem praemittet, et oblato ac pronuntiato libello, si citatus dixerit, se esse immunem, tunc actor, si habet tabulas pro intentione sua probanda, easdem allegare et producere debet; si vero ipsas non habet tabulas, tunc eas non debet allegare, sed testes idoneos nuptiales novem nominare debet, et septem ex eis ponere ad tabulas, ut praedictum est. Notandum quod testes nuptiales dicuntur ad differentiam illorum testium, de quibus dictum est supra, qui in provincia residentiam suam habere debent, ubi hereditas situata est, de qua litigatur. Et pars alia similibus testibus nuptialibus uti debet.

74.

Iterum notandum, quod tabulae in omnibus causis loco testium producuntur, et eisdem productis omnino statur, nisi defectuosae in aliquo fuerint, contra quas tunc exciperetur.

75.

Ceterum notabile, quod uxor habens maritum, eo vivente potest agere in iudicio pro dote sua, et pro vulneribus, et pro capite aut pro mutilatione corporis sui, et pro hereditatibus suis, quas suo marito in dote vel aliter non subjugavit;

wěno výše než deset kop záležalo podlé jeho dědicství: tehdy má troj pohon učiniti, a když žalobu provede, máli we dskách právo dědické, má se desk doložiti; pakli nemá we dskách, tehdy má mieti dewět svědkůw, jižto mají swobodné dědiny. Tu pohnaný, chceli, může dva svědky zawrci, a sedm jich půwod má we dsky wložiti, aby z nich najmén tři byli z toho kraje; a ti mají do kaply wedeni býti, a týmž řádem přísahati, jakož swrchu psáno stojí; a pohnaný, chceli, také může svědky wěsti proti svědkům půwodowým.

74.

Tuto znamenaj, že we všech přech, ktož má dsky, žádní svědci proti dskám moci nemají, lečby kto proti úředníkům chtěl dowesti, že jsú dsky falšowány; a ten důwod má býti, jakž páni naleznú, ale vždy pod hrdlem smrti ohniwé, jakož na falešníka slušie.

75.

Tuto znamenaj, že každá pani, kteráž má muže swého živého, ze swého wěna dědického, z hlavy swého přieteles, a z chromoty těla swého, nebo z ran krwawých, může každého pohoniti, ktožby jěi tiem winen byl: ale ze škod peněžných nemůže žádného pohoniti, a jě samé z téhož žádný nemůže pohoniti; lečby měla

eademque uxor nulli contra eam agenti tenetur respondere, nisi pro hereditate illa, quam non subjugavit.

76.

Item notandum, si aliquis hereditatem dotalem obligatam vel hereditariam uxoris suae alicui vendiderit, aut alienaverit quoquo modo: eadem uxor per se vel per aliquem amicum suum infra tres annos a die alienationis ipsius et sex septimanas defendere debet, et dicere, se habere in ea hereditate talem dotem, et citare debet ter hereditatis ipsius possessorem, et hoc in tabulas consignare, et ibi cessare ab actione, donec maritus ejus suum diem clausurit extremum. Tunc eo mortuo, ipsa uxor in causa eadem poterit procedere, (exceptione actoris facta, quia praescripsit, vel alia qualibet, non obstante), ipsam causam in eo puncto, quo dimiserat, resumendo.

77.

Item sciendum, si alicui in hereditate sua in limitibus sive metis suis aliqua damna quocunque modo inferuntur, et si is voluerit sine citatione, procedet in hunc modum: ea, quae fiunt, significabit beneficiariis Pragensibus, et petet bedallum, qui vicinis ipsius hereditatis, ubi damna fiunt, dicet, ut cessare debeant ab illatione eorundem damnorum, alias idem agens ea, quae sibi inferuntur, damna hujusmodi beneficio tradet seu donabit. Et hoc idem in civitatibus et oppidis proxime adjacentibus die et hora forensi, convocato populo, publicabit. De-

swé zvláštnie dědiny, ježto jich žádnému nezapsala, a sama je držala, z těch můž ji každý pohnati, komužby winna byla.

76.

A wiece znamenaj, kdyžby která pani dědinu swú wěnnú, zástawnú nebo dědickú, swému muži zapsala, a ten muž ty dědiny komu prodal: tehdy ta pani do tři let a do osmnádsti neděl můž otpor klásti, ale nemůž jich dobýwati žádným právem, dokudž její muž žiw. A kdyžby její muž umřel dřiewe než ona, můž z nich pohoniti týmž řádem, jako swrchu psáno jest.

77.

Kdyžby kto komu w jeho meziech škodu činil na jeho dědinách pastwú dobytku swého, nebo zžetím obilé, nebo zsekáním tráwy: tehdy ten, komuž se škoda děje, přede vším póhonem má ty škody opowědieti úředníkóm Pražským, a má wzieti komorníka na ohlédání. A když ten komorník tam přijde, má všem súsědóm jeho zapowědieti, aby těch mezí w pokoji nechali, a kól má wteknúti a zawiti je; i má to trhem prowoláno býti w najbližším městě od těch dědin w trhowý

inde alium recipiet bedallum, et exspectabit ac temptabit, si committentur praedicta: tunc idem actor illos homines, vel animalia damna inferentia, vel fustes, qui pali dicuntur, si ibi fuerint, aut sepes in damnum, unumquodque illorum in trecentis denariis beneficiariis Pragensibus tradet. Quo facto ipsi beneficiarii eisdem litigantibus terminum ad probandum de intentionibus suis assignabunt, processuri in ea causa, prout postulat ordo juris.

78.

Item notandum, si alicui in iudicio objicitur, quod aliqua damna quomodo-cunque per quempiam illata ab eodem inferente suscepit, et de hiis utatur pro quacunque pecuniae quantitate, vel etiam si ea damna commisisse et fecisse mandaverit: idem accusatus taliter manu propria solus et non cum aliquibus testibus, sicut fuerit informatus, per iuramentum se purgabit. Quod iuramentum, id est rota, prius fiebat integraliter, prout querimonia continebat: nunc autem jurat per hunc modum, dicendo: »super eo juro, de quo me talis actor inculpat, quod damnum sibi per talem illatum suscepissem et uterer, vel hoc fecisse mandaverim, de hoc innocens sum; sic me Deus adjuvet« etc.

79.

Item si aliquis consul terrae pro damnis, per furtum, rapinam, spoliū per ipsum factis quoquomodo, in causam fuerit tractus: tunc talis consul in iudicio, postquam contra eum querimonia in tabulis

den. Potom má wzieti jiného komorníka, aby střehl, zdaby koho zastíhl, an přes to zawítie na těch meziech škodu číní, sám sobú nebo poslem, nebo swým dobyt看kem. A kdyžby na koho ten komorník wyznal, má to we dsky wložití, a má jej trojím póhonem pohnati, a wésti naň wzdáwanie, počna ot tři set peněz, až do ohřebu, jakož swrchu psáno jest.

78.

Kdyžby kto komu škodu učinil, nebo kázal učiniti, nebo ot koho tu škodu přijal, tehdy pówod má jedním póhonem jej pohnati; a když póhon bude swědčen, má žalowati z toho, co jemu škodí; a pohnaný uslyše žalobu, má se zprawiti sám swú rukú před úředníky menšími w kaple na kříži, túž rotú, jakož žaloba we dsky bude wložena. A má jej písař po třikrát naučiti; a kdyžby pochybil, má se opraviti také po třikrát. Pakliby se neopravil, tehdyby ztratil tu při.

79.

Kdyžby kto chtěl konšela zemského pohniti, tehdy před póhnem má ten póhon opowědieti úředníkóm Pražským, a potom komorníka wzieti, aby jej pohnal, a ten póhon má we dsky wložití. A když

lecta fuerit, debet dicere, quia consul est, et negata querimonia, jus consulum ad expurgandum se petet. Jus autem consulum est, ut de hujusmodi querimonia per se ipsum, digitos suos contra plagam orientalem erigens, jurabit de innocentia sua, et duo consules, undecunque sint, facient idem, ipsum purgantes, et jurabunt super eorum consulatum, cum trina emendatione, prout fuerint informati. Si vero praedictus citatus non diceret se esse consulem, aut non peteret jus consulum praedictum, tempore iudicii praedicto, aut conveniretur, quia census alicujus sustulit sine jure, aut ligna vel prata succiderit, vel blada conculcaverit per animalia sua, vel aliquid simile: tunc talis consul se purgare tenetur de praemissis sicut alii terrigenae, prout superius continetur.

Si autem idem consul pro damnis per eum factis per excussionem, vel per ignem, accusatus fuerit: tunc pro tali causa metseptimus cum consulibus se purgabit. Si vero pro damnis per alium factis, sed per eum susceptis in usum suum, aut per mandatum suum factis quomodo: pro talibus causis ipsemet solus jurabit, recipiendo, quod innocens sit, super suum consulatum. Sed pro hereditatibus et debitis omnibus idem consul non jure consulum, sed jure aliorum terrigenarum, cum suis testibus se purgabit.

80.

Si quis vero aliquem poprawczonem, videlicet justitiarium, pro damnis praedictis per eum perpetratis citaverit: talis

jej požene, má to osvědčiti konšelóm přísěžným w městě, kteréž najbliže příleží. A když póhon swědčen bude, má naň žalowáno býti, jako na jiného zeměnína. A kdyžby měl přísahati, a bránil se konšelstwím: tehda má zdwihnúti dwa prsty proti slunci na východ slunce, a má mieti dwa konšely okolo sebe s obú stranú, i má přísahati bez kříže, a řka: »na tom přísahám, že jsem tiem newinen, což na mě Jan žaluje; tak mi bóh pomáhaj, i má přísaha konšelská, ježto sem ji učinil králowi i všem zemanóm, když sem konšelstwíe přijímal.« A tato dwa konšely máta jej očistiti swú přísahú, řkúce takto: »což jest Petr přísahal, ta jest přísaha prawá, ale ne křiwá, to my béřem na swú přísahu konšelskú, ježto smy ji činili, když smy králi a obci přísahali.«

80.

A kdyžby který poprawce byl po-
hnán, téhož práwa má požíwati jako kon-

justitarius, purgando se, habere debet juxta se alium justitiarium suum provinciae suae; aut si eundem ob quamcunque causam habere non valebit, tunc duos consules ejusdem suae provinciae secum constituat, qui jurabunt sine cruce, videlicet citatus super suum justitariatum, et ipsi consules super eorum consulatum recipiendo, quod innocens sit ac immunis ipse accusatus.

Si vero ille justitarius pro eo, quod usus fuerit, aut illud damnum facere mandaverit, in judicio fuerit conventus: tunc pro eadem causa per se ipsum manu propria et sine cruce se purgabit, quod innocens sit, super justitariatum suum recipiendo; dicendo: »recipio super juramentum meum, quod regi praestiti, quando officium justitariatatus assumpsi.«

81.

Cum in judicio alicui objicitur, quod aliquod damnum sive crimen commisit, et ipse reus defendet, dicens, quod illud crimen si commisi, hoc feci de mandato et tempore talis justitarii, qui tunc temporis fuit talis provinciae justitarius, et eo tempore servivi eidem; et si tunc ipse reus in termino sibi dato eundem justitarium vel ejus literam super eo in testimonium produxerit, ab instantia ipsius actoris liber erit. Si vero justitarius mortuus fuerit, tunc id per testes probare tenetur, quod non fecit aliter, praeter mandatum suum, eo tempore, quo ipse fuit justitarius provinciae praedictae. Si autem actor contradixerit: tunc tenetur testes suos meliores nominare et produ-

A. Č. II.

šel, i má mieti podlé sebe dwa jiná poprawce.

81.

A kdyžby kto kterého panoši konšela zemského nebo poprawcewa pohnal, a kdyžby naň žaloba prošla, a on řekl, že jest to učinil kázáním pána swého, pojmenuje toho konšela neb toho poprawci, a kdyžby měl swú newinu pokázati, a rok jemu dán byl: má dobyti k tomu roku swého pána, nebo listu jeho, i má býti prázden toho bez přísahy. Pakliby ten jeho pán umřel, a on potom pohnán byl: tehdy má mieti sedm swědków, kteřížto zaň mají přísieci proti slunci bez zmatku, že jest jim to swědomo, žej' to učinil kázáním pána swého. A téhož práwa mají panoše užíwati každého úředníka vyššího, když jemu to ten úředník sezná; pakliby umřel, tehdy

cere eosdem, ultra in eadem causa procedendo cum testibus, ut superius est praelibatum.

Et similiter fieri debet, cum aliquis de mandato alicujus czudae vel beneficii damnum alii committit sive facit. Si ei hoc objicitur, talis reus similiter se defendet et dicet, se hoc fecisse de mandato beneficiariorum talis czudae, et pro testimonio debet producere ipsos beneficiarios, vel tabulas ipsorum, in quibus causa contingens ipsum negotium est expressa; quo facto absolvi debet ab instantia actoris. Si vero producere non posset eadem, ob aliquam causam legitimam, ex tunc id per testes idoneos poterit comprobare. Et si actor in eo noluerit contentari, tenebitur producere suos testes, dicens eos esse meliores, in causa processurus eadem, prout exigit ordo juris.

82.

Item si quis alium pro vadio fidejussorio, debito dotali, aut alio debito quocunque, se ultra decem marcarum argenti summam extendente, in iudicio convenerit: is trina citatione praemissa queruletur, et si per citatum querimonia fuerit negata, tunc ipse actor et citatus eorum quilibet novem testes nominare et septem ad tabulas ponere et in capella tres eligere ad jurandum debet, prout superius est expressum.

83.

Si vero tale debitum pro decem marcis argenti minus lotone fuerit aestimatum: tunc pro hujusmodi debito quae-

má takéž swědky se očistiti, jakož swrchu psáno jest.

82.

Kdyžby kto z rukojemstwie nebo z základu, a nebo z dluhu wěnného, ježtoby ten dluh byl nebo ten základ přes desět kop, chtěl koho pohoniti, má učiniti trój póhon; a kdyžby žaloba prošla, má mieti sedm swědków, a ty we dsky wložiti; i mají za to tři přísahati wkaple, a čtyři popřisieci, jakož swrchu psáno jest.

83.

Pakliby ten dluh jedno byl s desieti kop, tehdy má mieti jedno tři swědky, a jeden má z nich přisieci, a dwa po-

stione mota, tantummodo quatuor testes idonei per partem quamlibet nominari, et tres ex eis ad tabulas poni debent in capella. Nota: his tribus inductis unus ex eis eligitur, qui jurabit pro parte una, et secundus testis pro parte secunda; et si ambo testes ipsi electi jurando processerint, tunc citatus habere debet duos homines idoneos, qui jurabunt, quod iuramentum quod testis suus contra actorem iuravit, verum est et non falsum etc. Praeterea sciendum, quod quilibet actor, quando proponit querimoniam suam, tenetur dicere, quod ad intentionem suam probandam habet probos testes; et tunc citatus dicet, si voluerit: »et ego volo de tuis testibus contentari, et per eos perdere vel lucrari;« et tunc de hoc protestationem faciens suos testes producere non tenetur. Et similiter ipse citatus, quando negat querimoniam, dicere debet, quia habet testes, quod innocens est, meliores; et si tunc actor voluerit, dicet: »ex quo tu dicis habere te testes meliores meis, et ego volo de tuis testibus contentari similiter;« et tunc facta protestatione, suos testes producere non tenetur.

84.

Si quis pater aliquem in iudicio convenire voluerit pro eo, quod filiam ejus virginem rapuit: is terna citatione et aliis notificationibus praemissis, in iudicio querelam suam proponet. Et si tunc citatus dixerit, quia eandem filiam de ejus consensu et bona voluntate recepit, et »hoc volo probare, sicut mihi jus terrae invenerit:« tunc tenetur plebanum, vel

prisieci. A kdyžby pohnaný řekl, že chce na těch svědciích dosti mieti, tehdy těmi svědky má získati nebo ztratiti; pakli nechce, ale může své svědky proti jeho svědkům týmž řádem klásti we dsky, i do kaply prowesti, jako swrchu psáno stojí. A kteréhož svědkové prodú, ten swú při zistě oc.

84.

Kdyžby kto koho pro dceru chtěl pohniti: má trój póhon učiniti, a před póhonem opovědieti úředníkóm, a póhony we dsky klásti. A kdyžby žaloba prošla, řekllyby pohnaný, že jest její woli wzal ji: tehdy má přivesti před súd toho kněze, kterýž je oddával, a ten kněz má přisieci na knihách na swatém čtení, aby prawdu powěděl pánóm a úředníkóm,

eius vicarium, qui eos copulavit, producere in testem; qui juratus super evangelio dicet veritatem, si affuerit consensus filiae ejusdem, quando eos copulavit. Et si pater dixerit: »adhuc non credo eam consensisse, sed peto, quod statuatur eadem rapta coram vobis, ut ab ea ipsa audiat, si ejus affuerit consensus:« tunc eadem de jure statui debet infra sex septimanas, et locari in claustro ad sanctum Georgium in castro Pragensi apud moniales, ut exspectet ibi iudicium primum. In quo iudicio stans inter scamna, interrogata de praemissis, si confessa fuerit, se eum voluntarie recepisse in maritum: tunc pater eidem filiae et ejus marito citato praedicto mox capita manu propria debet amputare. Si vero ipsa negaverit, dicens in eum non consensisse: tunc ipsamet caput amputabit suo marito eidem. Si vero ipse citatus in termino non comparuerit: tunc contra eundem tamquam pro capite obtento procedetur.

85.

Verum si rapta eadem fuerit vidua, et tempore iudicii, si ipse citatus dixerit de ejus consensu eam recepisse: tunc eandem statuere debet coram beneficiariis majoribus; qui beneficiarii assignare ei debent terminum duorum dierum, ut deliberet et dicat, si in eum tanquam in maritum consenserit, et si eandem cum voluntate ejus recepit. Et si tunc post duos dies praedictos eadem dixerit in eum consensisse: tunc idem citatus absolvetur ab actione actoris; quia licitum

když jest jej oddával, bylali jest wóle jejie či nebyla. A což ten kněz powie, to páni úředníci mají w swé radě zachowati. Tehdy otec její má pánów prositi, aby jeho dcera z práwa byla postawena přede pány; a páni mají nalezti, že to má býti, i mají tu jistú dceru dáti do kláštera k swatému Jiří na hradě Pražském, i má býti chována mezi jepiškami až do súdu, za šest neděl. A kdyžby prwý súd byl, tehda má tážána býti w šraňcích. A dieli, že jest s její wolí, tehda má i s mužem dána býti otcí tomu, a on jima oběma má swú rukú hlavy stieti; pakliby řekla, že jest bez jejie wóle, tehdy ta panna má tomu muži swú rukú hlavu stieti. A pakliby ten muž pohnaný k súdu se nepostawil: tehdy má týž řád naň jiti, jako na vražedníka z hlavy, jakož swrchu psáno jest.

85.

Kdyžby kto komu dceru unesl wdo-wu, a otec chtěl z toho pohoniti, bez opowědi má trój póhon učiniti. A kdyžby žaloba prošla, a pohnaný řekl, že jest to učinil s její wolí: tehda ta wdowa má před pány úředníky postawena býti, aby powěděla, jestli, čili nenie s její wolí; a má toho mieti rozmyšlenie až do třetieho dne. A kdyžby ten třetí den řekla, že jest ji wzal s její wolí: tehdy pohnaný má prázdenn býti; neb jest wdowám swobodno muže pojieti, kterýž se jim líbí;

est viduis ducere maritos, quos volunt. Et eandem raptam idem citatus habere tenetur pro uxore: sed dotem ipse et ipsa perdidit eo facto, ita quod eandem in parentibus repetere non debet.

86.

Si vero ipsa rapta se non consensisse dixerit, et quod sit sine ejus voluntate: tunc statim eidem rapienti citato ipsamet caput tenetur amputare, et redire ad dotem suam. Si vero ipse citatus in terminis non comparens, aut per alium modum causam perdiderit eandem: tunc procedetur sicut contra eum, qui caput amisit.

87.

Praeterea si quis pro capite suspensi, decollati, cremati aut aliter quomodolibet sine jure interempti, agere in judicio voluerit: ante omnia illud caput beneficiariis significabit; deinde eisdem beneficiariis datis CCC denariis, cum bedallo sibi ad hoc dato eum suspensum abscidet, vel decollatum tollet, aut cremati pulveres congregabit, infra duas septimanas a die quo interemptio ipsa est perpetrata. Si vero illud corpus sic mortuum sit omnino occultatum et absconsum: tunc coram eodem bedallo de hoc protestetur, quia corpus invenire non potuit; et tunc in causa procedat, prout ibi de capite est praemissum.

88.

Item si qua mulier aliquem citare voluerit, quia eam oppressit: tunc cum

a on ji sobě má za ženu mieti. Ale wěno jejie jest ztraceno, že ani on, ani ona nemohú na otci toho wěna dobýwati, lečby co milostí wyprosili.

86.

Pakliby řekla, že ji wzal bez jejie wóle: tehdy ten muž má jeí vydán býti, aby jemu swú rukú hlavu stála, a wrátila se k otci k swému wěnu. Pakliby ten pohnaný nedostál: tehdy má proti němu týž rád býti, jako proti vražedníkú, jakož swrchu psáno jest.

87.

Kdyžby kto koho z hlavy oběšeného, štatého, upáleného, nebo jenžto zšel bezprawně, chtěl pohoniti: najprwé tu hlavu má opowědieti úředníkóm Pražským, a dáti tri sta peněz opowědného. A má jemu dán býti komorník, aby toho oběšeného uřezal, nebo štatého zdwihl, nebo upáleného kosti zhořalé a prach shrabal. A to má učiniti dřiewe dwú nedělí ot jeho smrti. Pakliby to tělo bylo kde ukryto, žeby jeho nenalezl: tehdy ten komorník má se uptati, kdy jest se jemu smrt stala; a když ten komorník to yzná před úředníky, má to we dsky wložití, a tepruw pohoniti týmž řádem, jako z hlavy zabitého.

88.

Kdyžby která žena nebo panna chtěla koho z násilí pohoniti, tehdy ta jistá

opprimitur, vel jam oppressa est, clamare debet super vicinos, et eorum testimonium super eo implorare. Deinde notificans beneficiariis, bedallum recipiet, qui peplum pollutum videbit, et inquired ab eisdem vicinis, ubi et quando sit oppressa, et si clamaverit tempore oppressionis; ostendetque eadem mulier peplum vel alium pannum distractum et pollutum tempore iudicii, in signum suae oppressionis. Deinde procedet in causa, sicut pro capite est praedictum vel declaratur.

89.

Item si quis equum vel aliud animal suum, aut aliam rem quamcunque deperditam quoquomodo, apud alium repertam, voluerit arrestare: tunc eadem arrestatio cum bedallo terrae fieri debet. Qui bedallus ejusdem equi vel animalis auriculam praecidet, et partem ejus apud se retinebit; et similiter signabit rem, quam arrestat. Tunc terminum competentem eisdem partibus assignabit, ut coram vice-judice in ipso termino debeant comparere, super ipsa arrestatione tractaturae; et tunc in ipso termino pars jurans ponet digitos suos super caput ipsius ani-

w ten čas, když se její bude násilí dieti, má úpěti na sousědy. Pakliby se žádného dowolati nemohla: ale ihned ten den, nebo tu noc, když její kapsu ¹⁾ zděre, má plačiec opowědieti dvěma sousědoma obapolnýmá okolo toho domu, kdež se její násilí dalo. Pakliby bylo w lesě nebo na poli, a žádného se dowolati nemohla: tehdy w najbližšie wsi neb městě ot toho lesu, má úp učiniti, a své násilí opowědieti úředníkóm, a žádati komorníka na upytanie od těch sousěd; a má jemu ukázati krwawú košilku neb zedraný šlojřík, nebo jiné šátky, kteréžto ten komorník má zachowati na znamenie jejíeho násilí. A když ten komorník wyzná, co se jest optal, a to znamenie ukáže: má to we dsky wloženo býti, a potom má trój póhon učiniti, jako z hlavy, týmž řádem jakož swrchu psáno jest.

89.

Kdyžby kto komu kůň nebo jiné dobytče bezprawně držal, nebo u zloděje kúpil, a on jej z toho chtěl pohoniti, tento řád má zachowati: má úředníkóm opowědieti, že jest své dobytče optal, a má prositi komorníka, aby mu byl wydán na ohledanie toho dobytčete. Kterýžto komorník má jemu wydán býti na ohledanie i na póhon. A když to dobytče ohledá, má jemu kus ucha uřezati i zachowati, a rok jima oběma položiti, aby stála před úředníky. A když ten rok přijde, tehdy ten, ktož se jímá, má položiti dwa prsty na čele neb na hlavě

¹⁾ L. kep. *Kucharsk. edit.* krp.

malis, vel super rem arrestatam, et iurabit, prout fuerit informata. Et quae pars victa fuerit, eadem crimine sive solutione ¹⁾, quae pro eo vicejudici debetur, ipso facto condempnatur.

90.

Notandum, cum aliquis archiepiscopus pro hereditate aut pro debito hereditatem contingente, puta quia hereditatem emit et pecuniam pro ea non persolvit, citare ad iudicium terrae voluerit: hunc processum, qui sequitur, habere debet. Accedens ad praesentiam beneficiorum et baronum in pleno iudicio, proponet coram eis, quia dominus archiepiscopus ei in talibus obligatur debitis, aut quia se de tali hereditate sua sine jure intromisit; et petet a summo camerario et iudice, ut sibi detur unus baro terrae, qui citet archiepiscopum eundem. Qui baro ipsum archiepiscopum citare debet in faciem in curia sua in Praga; et si eum domi non invenerit, tunc idem baro citationem ipsam domestico aut procuratori suo ibidem intimabit. Deinde

toho dobytčete, a přísieci, že jest jeho, jakož mu bude rota vydána. A projdeli, má jemu to dobytče wráceno býti, a on má dáti tři sta peněz úředníkóm. Pakli neprojde, že změte přísahu, tehdy ztratí tři sta peněz, i to dobytče. A ten jistý, u kohož se jest jal, chceli, má přísieci, že jest jeho; a projdeli, dada tři sta peněz úředníkóm, i pojme to dobytče, a obdrží je sobě; pakli neprojde, tehdy ztratí tři sta peněz i to dobytče; a to dobytče má spadnutí právem na sudieho, ale peníze mají rozdělení býti mezi úředníky.

90.

Kdyžby kto chtěl pohoniti arcibiskupa k súdu zemskému: nemóž jeho z jiného pohoniti, nežli z dědin a nebo z dluhu za dědiny. A tento řád má zachovati: když páni sedú w plném súde s úředníky, přistúpě před ně, má jim opovědieti, že kněz arcibiskup drží jeho dědiny bezprawně, aneb že jest jemu dlužen za dědiny; i má prositi nejvyššieho komorníka i sudieho, aby jemu vydali pána zemského šlechtice, aby jej pohnal. Kterýžto pán má jemu vydán býti, a má jej pohnati w jeho dvoře w Praze; a nenalezllyby jeho doma, má ten pónon povědieti jeho domovníku neb šafářowi. Potom pówod má wzieti komorníka, aby jej pohnal jako jiného zemenína na těch dědinách, kteréž jemu drží, nebo jest jemu dlužen za ně, a tu

¹⁾ A. eadem et in jure sive solutione, B. 3, 6, eadem crimine sive solutione, B. 4, eadem termino sive solut.

idem actor ipsum archiepiscopum, si alias habet residentiam, per bedallum terrae, sicut alium terrigenam, in ejus domicilio ubi sedet vel residet, et in ecclesia Pragensi citabit, contra eundem judicialiter processurus, sicut contra alium terrigenam, ut superius continetur.

91.

Si quis abbatem citare voluerit pro hereditate, vel debito hereditatem contingente: tunc citare debet ipsum abbatem, priorem, clavigerum, et totum conventum suum citare debet per bedallum in monasterio eorum, et deinde in hereditate, pro qua lis est, et etiam in oppidis et civitatibus, ut est dictum. Item abbatissam similiter cum priorissa, custrice, et toto conventu, citare debet in monasterio earundem. Item canonicus vel plebanus alicujus ecclesiae citari debent in domiciliis et ecclesiis eorum, et etiam in hereditatibus eorum, et in civitatibus ac oppidis, ut supra.

Item civis citandus in ejus domicilio, et in civitate qua residet, in foro populo convocato, id ipsum iudici et duobus juratis ipsius civitatis significando.

Notandum, quod praedicti archiepiscopus, episcopus, abbas, abbatissa, praelati, canonici, plebani et alii quilibet clerici et scholares et cives, ad iudicium terrae citantur pro hereditatibus et debito hereditatem contingente; et si praedicti vel aliqui eorum in huiusmodi causis pro hereditatibus convicti fuerint, tunc per ipsorum adversarios pro censibus in eisdem hereditatibus sublati et aliis damnis ab

kdež dworem sedí; a ten póhon má opowědieti komorníkóm w Pražském kostele. A když pak pohnán bude, má býti súzen jako jiný zemenín o ty dědiny, z kterýchž jest pohnán; ale ze škod ani z jiných dluhów nemá býti pohoněn k zemskému súdu.

91.

Kdyžby kto z dědin nebo z dluhu dědinného chtěl kterého duchovního kněze neb jeptišku pohoniti, beze všie opowědi má jej pohnati Pražským komorníkem w klášteře před jeho konventem, a faráře neb kanowníka w kostele před osadú we mši. A mají súzeni býti týmž řádem, jako jiní zemeníné; ale vždy póhon má býti opowědien na těch dědinách, o kteréž mají súzeni býti. Ale žádný kněz, ani mnich, ani jeptiška, z jiných věcí než o dědiny nemají býti súzeni zemským súdem; ale kdyžby kto na nich ty dědiny wysúdil, z úroków zadržaných a z nákladów na to učiněných móż ge pohoniti k súdu zemskému.

inde factis poterunt in iudicio terrae eodem conveniri.

92.*)

Item omnes homines civium et aliorum clericorum, residentes in villis ubicunque, pro omnibus causis ad czudam terrae citari debent, et respondere in iudicio terrae, ac purgare se et alios actus judiciales facere, quemadmodum alii terrigenae in talibus facere consueverunt

93.

Item homines in terra residentes praedictorum dominorum archiepiscopi et abbatum vel monasteriorum, si quis citare voluerit: ante omnia petat coram ipsis dominis, aut eorum procuratoribus ad hoc deputatis, ut eis de ipsis hominibus suis faciant justitiam, et si id facere noluerint aut denegaverint quoquomodo, tunc tales homines ad iudicium terrae citari debent, et purgabunt se sicut alii terrigenae jure terrae. Si autem iidem domini eorum dixerint coram beneficiariis, quia justitiam de ipsis hominibus parati sunt facere unicuique: tunc talis causa remittitur ad curiam ipsorum dominorum, si habent in Praga; si autem non habent, tunc in hospitio ipsorum in Praga causa hujusmodi, praesente uno de beneficiariis, secundum jus terrae pertractatur. Et si citatus victus fuerit in causa ipsa, tunc idem debet solvere actori intra duas septimanas a termino, in quo fuit condemnatus; alioquin beneficiarii justitiam finaliter exsequentur. Circa quod actor debet

92.

Tuto znamenaj, že lidi osedlých arcibiskupových, ani klášterských, žádný nemá k súdu zemskému pohoniti, lečby jim jich wladaři doma nechtěli prawdy učiniti. Pakliby kto pohnal, a úředníci klášterští nebo arcibiskupowi nebránili toho, tehdy ti lidé mají súzeni býti, jako jiní zemeníné.

93.

A pakliby úředníci arcibiskupowi řekli, že chtějí prawdy na ně udati: tehdy ten pówod, ktožby je pohnal, má žádati úředníka Pražského, aby na tom súde seděl podle úředníkův klášterských nebo arcibiskupových, a ten jemu má dán býti. A cožby tu wysúdil, toho konec má mieti we dwú neděli. Pakliby jemu co sešlo, tehdy můž je pohoniti k zemskému súdu. A chceli pówod bezpečen býti, tehdy všecy roky, kteréžby s nimi měl, má we dsky klásti, aby nebyl stržen ot swého práwa.

¹⁾ W textu čísel 92 a 93 všickni rukopisové latinští srownávají se mezi sebou doslovně; ale od českých dělí se nejen tím, že číslo 93 před 92 kladau, nýbrž i tím, že český text čísla 92 opak latinskému vypovídá.

esse cautus, et ponet terminos omnes sibi datos, et etiam jus suum, si obtinuerit, ad terrae tabulas ponet, ut hoc beneficiarii videntes, ipsum facilius promoveant in jure suo.

94.

Item nota, quia ab antiqua consuetudine regni Boemiae tentum est, quod nullus archiepiscopus, episcopus, abbas, prior, praepositus, decanus, neque aliquis secularis vel religiosus clericus, hereditatem sive bona aliqua immobilia in ipso regno non debeant sine consensu regis aequaliter a quovis homine, neque a rege vel marchione aut alio principe comparare k zadušu, nec eis datas hereditates vel in testamento legatas aut obligatas suscipere debent vel susceptas obtinere. In eo tamen ipsam consuetudinem mitigare, et gratiam in eo eis facere volentes, volumus, ut si quis ex personis praedictis aliquas hereditates aliquo modo praedicto assecutus fuerit, vel infra duos annos a die assecutionis continuos debet vendere alicui de terrigenis nostris, qui de eisdem hereditatibus nobis et regno nostro valeat deservire. Si vero hoc factum non fuerit: tunc idem, qui vendidit, vel testatus fuerit aut donaverit, vel ejus amicus proximus, de eisdem hereditatibus se intromittet. Si vero iidem non fecerint: tunc nos de ipsis hereditatibus intromittere nos debemus, de eisdem disponentes, prout videbitur expedire.

95.

Casus. Petrus spoliavit Johannem in via pacis sine jure, et recepit vestes,

94.

Znamenaj zápowěd císaře neb krále Českého, k níž sú páni zemští i všickni zemeníné přivolili, a ta má držána býti ote všie obce: tociž, aby nižádný arcibiskup, opat, abatyše, ani kněz, neměli kupowati w České zemi ot žádného člověka žádných dědin, ani daných přijímati, budto z přiezni nebo z zádušie bez králowy wóle. Pakliby kto koupil nebo přijal ot kteréhož koliwěk člověka, nemá jich držeti, ani jich požíwati nic dále, jedno za dvě lété; a po dwú letú má je prodati jinému zemenínu, jenžto by mohl zaslúžiti koruně Českěj a pomocen býti proti nepřátelóm. Pakliby toho neučinil, tehdy ty dědiny mají na krále spadnúti.

95.

Kdyžby kto koho na cestě oblúpil, a on z toho chtěl pohoniti, tento řád má

promptos denarios et equos suos, qui se extendunt in valore ad X marcas argenti minus uno lotone. Unde si idem Johannes ipsam causam in figura iudicii prosequi voluerit, utatur hoc processu, ut sequitur: primo illud damnum, quod sibi illatum est, infra duas septimanas a die illati damni per spoliū, beneficiariis czudae, ad quam citare intendit, videlicet vicecamerario et viceiudici, significare procuret, sic dicendo: »domini! mihi damnum spoliationis illatum est, pro quo citare intendo; vobis significo, ut tempore suo, quo vos super eo requisitos habuero, id mihi recognoscere velitis.«

96.

Hoc facto, apud illum, qui distribuit minores camerarios sive bedallos terrae, ipsum bedallum petat et recipiat ad citandum, et eundem, quem citare voluerit, cum querimonia integra, vel signo ipsius querimoniae, cum ipso bedallo et termino quatuor septimanarum, vel ultra usque ad sex septimanas tantum, ad terrae tabulas imponat. Tunc idem bedallus, si ipse citatus residet in provincia Pragensi, per se et solus, ante horam nonam vel nonae citabit. Si vero in alia provincia residet: tunc cum bedallo terrae illius provinciae, in qua ipse citatus residet, ambo simul venientes ad domicilium suum, eo vocato ad se, si domi fuerit, vel si non fuerit, tunc coram familia ejus, citabunt, dicentes ut compareat in Praga coram beneficiariis Pragensibus in praedicto termino hora consueta, id est ante meridiem, praedicto actori ad objecta respon-

zachowati: najprwé po tom lúpeži dřiewé dwú nedělí, neb posledně we dwú nedělí, má ten lúpež opowědieti úředníkóm Pražským, tociž najvyššímu komorníku a sudiemu, a řka takto: »na téjto cestě na pokojnéj oblúpen sem, a toho mám škodu welikú; toť wám opowiedám, žeť myslím z toho pohoniti.« A má to we dsky znamenati, které léto, který deň jest olúpen.

96.

Potom má komorníka prositi, aby pohnal toho lúpežníka, kterýž má pohnán býti. A ten komorník má jej pohnati před čeledí, ač by ho doma nebylo; a ten póhon má opowědieti w najbližším městě, lid swolaje trhem, a má to osvědčiti dvěma konšeloma w tom městě.

surus. Similiter facient in civitate vel oppido proxime adjacenti, ubi ipse citatus vel sui homines ferum visitare consueverunt, in foro publice populo convocato; id ipsum etiam iudici et duobus iuratis ejusdem loci significando, et eorum testimonium super eo, si opus fuerit, implorando.

97.

Quo termino veniente, iidem bedalli, tenentes baculos in manibus, citationem eandem coram beneficiariis pronuntiabunt, dicentes, ipsum citatum ad instantiam ipsius actoris ad diem hodiernam citavisse. Tunc idem actor coram subcamerario, vicejudice et notario, ceterisque beneficiariis omnibus, querimoniam suam per se vel advocatum suum proponet. Qui citatus, si praesens fuerit, consilio petito vel praehabito, dicet, quidquid ei videbitur, contra causam eandem; et si evadere per ipsa sua dicta non poterit, tunc quaeret ab actore, quando illud damnum sit commissum? qui actor tenetur ei dicere annum et diem certum, quando id sit factum. Deinde quaeret a beneficiariis, scilicet a vicecamerario et vicejudice tantum, si id damnum infra certum tempus eis exstiterit notificatum? et si hoc ipsi fatebuntur, esse factum, deinde idem citatus dicet: »legantur tabulae.« Tunc notarius tabulas leget: et si discrepaverit tabularum tenor in una dictione vel pluribus dictionibus, et idem citatus hoc allegaverit, tunc statim amissa causa actoris reputabitur eadem. Si vero in nullo ipsa querimonia a tabulis discrepabit: tunc

97.

A když žaloba projde, staneli pohnaný, má otázati, jestli to úředníkóm opovědjeno w jistém času do dwú nedělí. A když to úředníci wyznají, že jest: tehdy pohnaný má žádati, aby dsky čteny byly. A budúli sě w kterém slowě dsky děliti s žalobú, tehdy má prázden póhonu býti; pakliby sě nedělily dsky s žalobú,

idem citatus aut confitebitur se esse culpabilem, aut totaliter negabit. Deinde eisdem partibus terminus ad jurandum assignatur, in quo termino ipsae partes infra tempus, quo ad primam horam pulsatur, in castro Pragensi coram ipsis beneficiariis se significando nominando comparebunt. Finito vero pulsu eodem, cappellam ad hoc deputatam ingredientur; et tunc idem actor per se vel per alium, quem circa ipsam suam querimoniam ad hoc nominavit, prout per vicejudicem vel alium ad hoc deputatum ter informatus fuerit, jurabit, super crucem ponendo digitos suos; et si primo vel secundo jurando non processerit, vel de cruce levaverit manum suam, tunc dicetur eidem »emenda te;« et si se non emendaverit, tunc causam eandem perdidit ipso facto. Si autem processerit: tunc citatus similiter jurare debet; et si processerit in ipso juramento, tunc idem citatus duos alios idoneos viros ducet, et eos ad tabulas imponere debet ¹⁾, qui jurabunt, quilibet eorum per se, prout informatus fuerit, dicendo sic: »quidquid ipse citatus juravit, hoc est juramentum verum et non falsum; sic me Deus adjuvet et omnes sancti.« Et si processerint: tunc idem citatus absolvetur a causa ipso facto. Si vero non processerint, vel ipse citatus non comparuerit in aliquo terminorum praedictorum, vel alio modo perdiderit causam eandem quocunque modo: tunc eidem actori datur pro jure obtento, et ipse dat memoriales.

tehdy má odpowědieti, že jest newinen. A má jim rok položen býti ku přísaze, aby se oba opowěděla na ten rok, když budú zwoniti k primě. A kterýžby se neopowěděl, tenby swú při ztratil; pakliby-šta se oba opowěděla, tehdy wejdúc do kaply, má pówod napřed přísahati, nebo jiný zaň, kohožby na žalobě jmenowal; a zmátliby přísahu, tehdy pohnaný bude prázden; pakliby prošel, tehdy pohnaný má sám třetí přísahati: sám za newinu, a dwa zachowalá zemeníny, ježto máta na dědinách, za očistu. A kdyžby všickni prošli a nezmátli přísahy, tehdy pohnaný má prázden býti; pakliby který zmátl, nebo pohnaný nestál, tehdy póvodu má dáno býti za práwo stané.

¹⁾ A. et eos ad tabulas non ponendo habere debet.

98.

Postea idem actor, quandocunque voluerit, non illum, qui in citatione fuit, sed alium bedallum petet et mittet, ut moneret citatum, quatenus cum eo concorderet super praemissa obtenta causa. Quod si non fecerit: ex tunc idem actor per beneficiarium Pragensem unum ad id deputatum, et per unum bedallum terrae, non illum, qui in monitione fuerit, sed per alium, super hereditatem illius citati induci debet; videlicet pro praedictis decem marcis minus lotone, sibi de redditibus, quos idem citatus habet in hereditate sua, 1 1/2 marcas argenti annue, et beneficio tantumdem, census assignando. Si vero redditus certi inventi ibi non fuerint: tunc de hereditate sua ad araturam ¹⁾ pertinente cum curia et aliis pertinentiis suis ad sufficientiam praedictae pecuniae titulo obligationis verae debebit assignari. Praeterea iidem beneficiarius et bedallus dicent incolis hereditatis, super qua fit inductio: »significamus vobis, quia talis actor contra hunc citatum obtinuit jus suum, et pro eo hanc facimus inductionem; unde auctoritate officii nostri vobis mandamus, quatenus vos eidem actori mox repraesentetis, et tamquam vero domino vestro cum omnibus juribus pareatis, aut infra duas septimanas a die hodierno alias cum bonis et rebus vestris vos vias trahatis.«

99.

Quod si non feceritis: tunc lapsis duabus septimanis praedictis, praefatus

98.

Pak po dvě neděli pohnanému má dáti umluvu, aby se s ním smluvil. A kdyžby se s ním nesmluvil: tehdy má jemu dán býti úředník, aby jej mocna učinil jeho dědin w téj summě peněz, jakož jest pohonil z nich, a úředníkóm tolikéž. A to má opovědjeno býti okolním súsědóm jeho, že jej mocna činí jeho právem i swým úřadem těch všech užitkóm i lidí, což k těm dědinám sluší; a kteřížby lidé nechtěli jeho přijeti za swého pána, mají se vystěhowati, a bráti se přeč do dvě nedělí.

99.

A kdyžby minule dvě neděli, tehdy pówod s jedním komorníkem má na těch

¹⁾ B 4, aratrum.

actor cum bedallo eodem, qui fuit in inductione, (pro eo, quia idem scit melius, ubi induxit), vel cum alio bedallo sibi a beneficio dato, in eadem inducta hereditate poterit licite dominari, equos, pecora et pecudes tantummodo recipiendo pro culpis et censibus, expensis suis et impensis; et horum sic receptorum medietas beneficiariis debet, et alia medietas ¹⁾ ad ipsum actorem pertinebit. Et sic juxta antiquam consuetudinem post duas septimanas semper poterat fieri dominatio eadem: nunc autem fit tantum per duas vices in anno, bedallis tamen mutatis.

100.

Quo anno lapso, eidem actori, vel eo non exstante, suis heredibus, hereditas praedicta per beneficiarium, videlicet vicecamerarium cum bedallo, eadem hereditas hereditarie taxari debet, et beneficiarii tantummodo pro ipsis X marcis unam marcem tantum annui census. Post eandemque taxationem ipse actor vel sui heredes cum camerario adhuc semel debebit, ut praedictum est, dominari; post hoc vero de ipsa hereditate idem actor et beneficiarii disponent, tanquam de re propria, prout eis videbitur expedire.

¹⁾ B. 3—6, medietas fieri pro actore. Dominatio autem eadem fit tantum per duas vices in anno.

dědinách panowati, koně a dobytek bera na těch dědinách w swých nákladiech; a což wezme, toho má dáti prawú polowici úředníkóm, a sobě druhú polowici zachowati. A to panowanie móž dwakrát učiniti, tociž dvě neděli po swětěm Jiří, a dvě neděli po swětěm Hawle.

100.

A kdyžby ten rok minul a šest neděl: tehdy jemu má othádáno býti těch dědin za jeho summu peněz w žalobě položených, počítajíc za deset hřiwen jednu hřiwnu platu úročního. A když jemu dáno bude, tehdy ještě po dwú nedělí s jedniem komorníkem má to othádanie opanowati. A kdyžby pohnaný do tú dwú nedělí s ním se nesmluwil i s úředníky, tehdy z těch dědin móž učiniti což chce, jako z swých vlastních dědických.